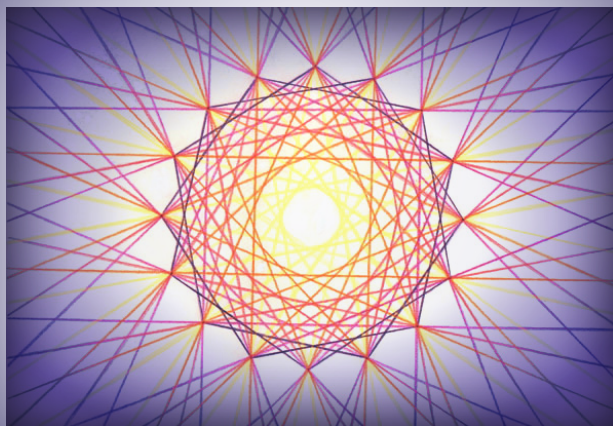

ANTROPOSOFINEN HENGENTIEDE

Esipuhe
ja kolme ensimmäistä lukua

Rudolf Steiner

ANTROPOSOFINEN HENGENTIEDE

ESIPUHE UUTEEN PAINOKSEEN

Kun ensi painoksen ilmestymisestä nyt on kulunut viisitoista vuotta, haluan luonnehtia sitä sisäistä asennetta, minkä pohjalta tämä teos on syntynyt.

Alkuun suunnittelin, että liittäisin sen olennaisen sisällön viimeiseksi luvuksi aikaisemmin ilmestyneeseen kirjaani ”Teosofia”. Se ei ollut kuitenkaan mahdollista. Tämä sisältö ei siihen aikaan muodostunut minulle samalla tavoin kokonaisuudeksi kuin mainittu kirja. Minulle oli selkeytynyt näkemys ihmisen henkisestä olemuksesta ja saatoin sen kuvata. Mutta ne kosmiset tosiasiat, jotka oli esitettävä ”Antroposofisessa hengentieteessä”, eivät silloin vielä olleet samassa määrin käsilläni. Olin selvillä yksityiskohdista, mutta kokonaiskuva puuttui.

Päätin sen vuoksi julkaista tuon ”Teosofian” ja kehittää ”Antroposofista hengentiedettä” kaikessa rauhassa.

Silloisen asenteeni mukaisesti olisi tämän teoksen sisältö täytynyt ilmaista ajatuksin, jotka luonnontieteellisistä käsitteistä on kehitetty ilmaisemaan henkistä. Tämän teoksen ensimmäisen painoksen esipuheesta voi todeta, miten syvästi tunsin olevani vastuussa luonnontieteelliselle ajattelulle.

Mutta pelkästään sellaisten käsitteiden avulla ei voida kuvata henkistä maailmaa. Henkinen näkeminen ei sovi pelkän ajatussällön rajoihin. Jos on elävästi kokenut henkisen näkemisen luonteen, tietää että tavallisen tietoisuuden käyttämät käsitteet pystyvät ilmaisemaan vain aistein havaittavaa, eivät henkisesti nähtyä.

Henkisesti nähty voidaan ilmaista ainoastaan kuvina (imaginaatioina), joista puhuvat intuitiivisesti koettujen olentojen inspiraatiot. (Imaginaation, inspiraation ja intuition luonnetta on tarkemmin käsitelty tässä teoksessa sekä kirjassa ”Miten saavutetaan tietoa korkeammista maailmoista”.)

Mutta henkisen maailman imaginaatioiden kuvaaja ei voi nykyaikana esittää pelkästään näitä imaginaatioita. Hän esittäisi silloin kokonaan toisenlaisen tietoisuuden sisältöä, millä ei olisi mitään yhteyttä nykyajan tietämykseen. Hänen on täytettävä nykyinen tietoisuus sillä, mitä toisenlaatuinen, henkiseen maailmaan näkevä tietoisuus voi tiedostaa. Silloin hänen esityksensä sisältönä on henkinen maailma, mutta tämä sisältö valautuu ajatusten muotoon. Näin se tulee täysin tajuttavaksi tavalliselle tietoisuudelle, joka ajattelee nykyajalle ominaisella tavalla, mutta ei vielä pysty näkemään henkiseen maailmaan.

Käsittämättömäksi se jää ainoastaan silloin, kun ihminen itse asettaa itselleen esteitä: kun hän omaksuu ne ennakkoluulot, jotka aikamme on väärinymmärretyn luonnontieteen pohjalta muodostanut ”tiedon rajoista”.

Hengentieteessä kaikki perustuu ihmisen sisimpään sielunelämään, ei vain henkinen näkeminen vaan myös henkisten tutkimustulosten ymmärtäminen tavallisessa tietoisuudessa.

Tästä ei ole aavistustakaan sillä, joka harrastelijamaisesti väittää, että henkisten asioiden ymmärtäminen on pelkkää itsesuggestiota.

Asia on kuitenkin niin, että se mikä fyysisen maailman tarkastelussa tajutaan todeksi tai erheeksi pelkästään käsitteinä, muuttuu henkisen maailman tarkastelussa elämykseksi.

Jos on taipuvainen ajattelemaan, että henkisesti havaittu ei ole tavalliselle tietoisuudelle sen rajojen vuoksi ymmärrettävää, vaikuttaa tunteenomaisesti arvosteluunsa – vaikka vähäisessäkin määrin – ja levittää siten aivan kuin pimentävän pilven ymmärtämisen ylle. Silloin ei todella pysty ymmärtämään.

Mutta ennakkoluulottomalle, vaikka henkistä havaintokykyä vailla olevalle tietoisuudelle henkisesti havaittu on täysin ymmärrettävää, kun hengentutkija on pukenut sen ajatusmuotoon. Se on ymmärrettävä samoin kuin taiteilijan valmis maalaus. Henkisen maailman ymmärtäminen ei kuitenkaan ole taiteellistunteenomaisista, kuten taideteoksen tajuaminen, vaan ajatuksenomaista kuten luonnontieteellinen ymmärtäminen.

Jotta tällainen ymmärtäminen olisi todella mahdollista, on hengentutkijan aina saatettava henkiset havaintonsa ajatusmuotoon niiden kadottamatta tässä muodossa imaginiivista luonnettaan.

Tämä oli sisäinen asenteeni valmistellessani ”Antroposofista hengentiedettä”.

Vuonna 1909 vihdoinkin tunsin, että voisin kirjoittaa tällaisin edellytyksin kirjan, joka sisältäisi henkisten havaintojeni tulokset saatettuina toistaiseksi riittävässä määrin ajatusmuotoon. Se olisi ymmärrettävä jokaiselle ajattelevalle ihmiselle, joka ei itse asettaisi itselleen ymmärtämisen esteitä.

Samalla minun on sanottava, että tuolloin (1909) kirjan julkaiseminen tuntui minusta uhkarohkealta. Tiesin että luonnontutkijoiden on mahdotonta saavuttaa vaadittavaa ennakkoluulottomuutta, yhtä vähän kuin niiden lukuisten ihmisten, jotka ajattelussaan ovat heistä riippuvaisia.

Katsoin kuitenkin, että juuri aikana, jolloin ihmisten tietoisuus on eniten etäänähtynyt henkisestä maailmasta, tarvitaan kipeimmin tietoa siitä.

Tiesin myös, että on ihmisiä, joille vieraantuminen kaikesta henkisydestä on niin vaikea este elämässä, että he sisäisellä kaipauksella tarttuvat tietoon henkisestä maailmasta.

Seuraavat vuodet ovat vahvistaneet tämän käsityksen. Vaikka ”Teosofia” ja ”Antroposofinen hengentiede” ovat kirjoja, jotka todella vaativat lukijalta hyvää ymmärtämisen tahtoa, ne ovat saaneet laajan levikin.

Olen tietoisesti välttänyt ”helppotajuisuutta” ja pyrkinyt sellaiseen ilmaisumuotoon, joka vaatii ajatusponnistusta. Olen antanut kirjoilleni tällaisen luonteen siksi, että niiden lukeminen on jo henkisen koulutuksen alkua. Rauhallinen ajatusponnistus, jota niiden lukeminen vaatii, vahvistaa elämänvoimia ja tekee ne kykeneviksi lähestymään henkistä maailmaa.

Se, että annoin kirjalle nimen ”Geheimwissenschaft”, tiede salatasta, on alun alkaen aiheuttanut väärinkäsityksiä. Useilta tahoilta on huomautettu, että tiede ei saa olla mitään ”salaista”. Sellainen väite on perusteeton. Jos julkaisee jotakin, ei halua pitää sitä salassa. Kirja osoittaa kauttaaltaan, ettei tarkoitus ole salata mitään, vaan päin vastoin saattaa se tieteellisestikin ymmärrettävään muotoon. Eikö sana ”luonnontiede” viittaa siihen, että on kysymys ”luontoa” koskevasta tiedosta. ”Salatiede” on tietoa siitä, mikä on sikäli ”salaista”, ettei sitä voida havaita ulkoisessa luonnossa. Se on havaittavissa sielun sisimmässä, kun ihminen suuntautuu kohden henkeä.

”Hengentiede” on ”luonnontieteen” vastapaino.

Henkisistä havainnoistani on usein huomautettu, että ne sisältävät muuntuneessa muodossa samaa kuin muinaisten aikojen ihmisten käsitykset henkisistä maailmoista. On sanottu, että olen lukenut kaikenlaista, tallentanut sen alitajuntaani ja sitten tuonut sen julki luullen, että se on oman havaintoni tulosta. Esitysteni perustana ovat muka gnostiset opit, itämaiset viisaudenkirjat jne. Tämä väite jää pelkästään pinnalle.

Tietoni henkisestä maailmasta – siitä olen täysin varma – ovat oman havaintoni tulosta. Kaikkien yksityiskohtien ja suurten yleiskatsausten suhteen olen huolellisesti tarkkaillut itseäni, olenko edetessäni henkisen näkemisen tiellä ottanut jokaisen askeleen täysin selkeän tietoisuuden vallitessa. Niin kuin matemaatikko siirtyy ajatuksesta toiseen minkään tiedottoman tekijän tai itsesuggestion siihen vaikuttamatta, samoin täytyy henkisen havainnon teossa siirtyä imaginaatiosta toiseen ilman että sielussa saa sijaa mikään muu kuin kirkkaan ja selkeän tietoisuuden henkinen sisältö.

Varmuuden siitä, ettei jokin imaginaatio ole mielivaltainen muodoste vaan todellisen henkisen sisällön kuvallinen ilmaus, antaa terve sisäinen kokemus. Tämä saavutetaan sielullishenkisellä tavalla, samoin kuin aistihavainnon tasolla kuvitelmat erottuvat todellisista ilmiöistä, mikäli havaitseva elimistö on terve.

Näin saavutin havaintojeni tulokset. Aluksi ne olivat pelkkiä havaintoja ilman sanallista ilmaisua.

Kun halusin tuoda ne julki, tarvitsin sanallisia ilmaisuja. Etsin silloin ilmaisuja henkisten tosiasioiden vanhemmista esityksistä. Olen käyttänyt näitä ilmaisuja vapaasti, niin että ne aina poikkeavat siitä, mitä ne merkitsevät aikaisemmissa esityksissä.

Etsin näitä ilmaisumuotoja vasta sitten, kun oman havaintoni sisältö oli minulle selkeytynyt.

Sen, mitä näistä asioista olin aikaisemmin lukenut, pystyin kuvaamassani tietoisuustilassa sulkemaan pois tehdessäni omia tutkimuksiani.

Ilmaissuissani havaittiin jälkiä vanhemmista katsomuksista. Sisältöön katsomatta tuijotettiin vain näihin ilmaisiin. Kun puhuin ihmisen sieluruumiissa olevista ”lootuskukista”, tämä nähtiin todisteena siitä, että esitin intialaisia oppeja, joissa tämä ilmaisu esiintyy. Kun puhuin ”astraaliruumiista”, se muka johtui lukemistani keskiaikaisista kirjoituksista. Kun käytin nimityksiä angeloita, arkangeloita jne., minun sanottiin vain elvyttävän kristillisen gnosiksen katsomuksia.

Tällaista pinnallista ajattelua kohtasin jatkuvasti.

Halusin viitata tähän ”Antroposofisen hengentieteen” nyt ilmestyessä uutena painoksena. Kirja sisältää antroposofian pääpiirteet. Se on siksi altis samoille väärinkäsityksille kuin antroposofia yleensä.

Siitä lähtien, kun tässä kirjassa esitetyt imaginaatiot muodostuivat mielessäni kokonaiskuvaksi, olen lakkaamatta kehittänyt edelleen ihmiseen, ihmiskunnan kehitykseen ja kosmokseen kohdistuneita tutkimuksiani henkisen näkemisen avulla. Olen saanut

selville yhä uusia yksityiskohtia. Mutta se hengentiede, jonka pääpiirteet viisitoista vuotta sitten saatoin julkisuuteen, ei havaintojeni mukaan ole missään kohdin muuttunut. Kaikki, mitä myöhemmin olen voinut sanoa, on vain täydennystä tähän alkuperäiseen luonnokseen.

Goetheanum, 10. tammikuuta 1925

Rudolf Steiner

HENGENTIETEEN LUONNE

Tämän kirjan sisällöstä käytetään vanhaa ilmaisua ”tiede salatusta” tai ”tiede kätkeystä”. Tämä ilmaisu voi nykyajan ihmisessä herättää sekavia tunteita. Monista se on vastenmielinen, toisissa se herättää säälivää hymyä. Oletetaan että ajatustapa, joka esiintyy sellaisella nimellä, ei voi pohjautua muuhun kuin kuvitteluun ja että sellaiseen kuviteltuun tieteeseen kätkeytyy vain pyrkimys elvyttää kaikenlaiset uskomukset, joita ”tosi tieteellisyys” ja ”rehellinen tiedonpyrkimys” oikeutetusti vieroksuu. Toiset taas katsovat sen viittaavan sellaiseen tietoon, mitä ei voida muuta tietä saavuttaa ja mihin heitä vetää syvä sisäinen tiedonjano tai korkeamman laatuinen uteliaisuus. Näiden vastakkaisten asenteiden välillä on kaikenlaisia kielteisiä ja myönteisiä asteita sen mukaan, mitä kukin kuvittelee kuullessaan sanan ”salatiede”.

Tämä sana voi herättää myös taikuuteen viittaavia mielikuvia. Halutaan tietää sellaisista hämäristä asioista, joista ei päästä selville luonnollisella tavalla. Sillä monet ihmiset eivät halua tyydyttää syvintä pyrkimystään selvällä tiedolla. He uskovat, että sen tiedon lisäksi minkä ihminen voi saavuttaa, täytyy maailmassa olla sellaista, mikä ei ole inhimillisen tiedon ulottuvilla. Merkillisen ristiriitaisesti he sisimmässä tiedonkaipuussaan torjuvat kaiken, mikä on ”yleisesti tunnettua”, ja hyväksyvät vain sellaisen, mikä ei ole millään luonnollisella tavalla tutkittavissa. ”Salatieteestä” puhuttaessa on hyvä pitää mielessä, että väärinkäsitykset tulevat usein juuri tämänkaltaisen tiedon kannattajien taholta. He eivät oikeastaan pyri tietoon vaan johonkin sen vastakohtaan.

Tämä kirja on tarkoitettu ennakkoluulottomille lukijoille, joita ei järkytä se, että jokin sana erilaisista syistä herättää ennakkoluuloja. Tässä ei ole kysymys sellaisista tiedoista, jotka olisivat jossakin

suhteessa ”salaisia” ja vain muutamien kohtalon suosimien saavutettavissa. Tämän sanan käytöstä voi saada oikean käsityksen miettimällä, mitä Goethe tarkoitti puhuessaan maailman ilmiöiden ”avoimista salaisuuksista”. Mikä näissä ilmiöissä fyysisillä aisteilla ja niihin nojaavalla järjellä tutkittaessa jää ”salaiseksi”, selittämättömäksi, katsotaan tässä henkisen tiedon kohteeksi. On sanottu, ettei ilmaisua ”salatiede” – siten kuin tämän kirjan tekijä on sitä käyttänyt jo edellisissä painoksissa – voida hyväksyä siitä syystä, ettei tiede voi olla keneltäkään ”salattua”. Huomautus olisi oikeutettu, jos sanalla tarkoitettaisiin jotakin salattua. Mutta niin ei asia ole. Yhtä vähän kuin luonnontiedettä voidaan sanoa ”luonnolliseksi” tieteeksi siinä mielessä, että se olisi kaikille luonnostaan ominaista, yhtä vähän tekijä tarkoittaa ”salatieteellä” salaista tiedettä, vaan hän tarkoittaa sellaista tiedettä, joka kohdistuu maailman ilmiöiden piilevään, ”salaiseen” puoleen, tiedettä ”salatusta”. Salaista tämä tiede ei ole kenellekään, joka etsii sen sisältämiä tietoja asianmukaisella tavalla. Jos joku hyväksyy tieteeksi vain sellaista, mikä ilmenee fyysisten aistien ja niihin pohjautuvan järjen avulla, ei hänelle tietenkään tässä tarkoitettu tiede voi olla mitään tiedettä. Jos tällainen henkilö kuitenkin haluaisi ymmärtää itseään, hänen olisi pakko myöntää, ettei hän torju tätä tiedettä pätevien perustelujen nojalla vaan puhtaasti persoonallisen tunteen voimasta. – Tämän ymmärtämiseksi on tarkasteltava, millä tavalla tiede syntyy ja mikä merkitys sillä on ihmiselämässä.

Tieteen synnyssä ei olennaisinta ole kohde, jota se käsittelee, vaan tieteellisessä pyrkimyksessä ilmenevä sielullisen toiminnan laatu. On kiinnitettävä huomio siihen, millainen sielullinen asenne vallitsee tieteellistä toimintaa harjoitettaessa. Jos tätä toiminnan laatua tottuu käyttämään vain silloin, kun on kysymys fyysisesti aistittavista ilmiöistä, tulee helposti siihen käsitykseen, että aistittavat ilmiöt ovat tieteellisessä toiminnassa olennaisinta. Tietty sielun toiminta kohdistuu silloin ainoastaan aistittaviin ilmiöihin. Ihminen

voi kuitenkin vapautua tästä rajoituksesta ja tarkastella tieteellisen toiminnan luonnetta siitä riippumatta, mihin se kulloinkin kohdistuu. Siksi voidaan sanoa myös henkisen maailmansisällön tutkimista ”tieteelliseksi”. *Näihin* maailmansisältöihin pyrkii inhimillinen ajatus tunkeutumaan samalla tavalla kuin luonnontieteellisiin maailmansisältöihin.

Hengentiede irrottaa luonnontieteellisen tutkimustavan ja tutkimusasetteen, joka pitäytyy aistittaviin tosiasioihin, tästä yhteydestä, mutta säilyttää sen ajatuksellisen luonteen. Hengentiede puhuu henkisistä tosiasioista samalla tavalla kuin luonnontiede aistittavista tosiasioista. Kun luonnontieteellinen tutkimustapa pysähtyy aistittavaan, pitää hengentiede tätä luonnon suhteen tehtyä työtä eräänlaisena ihmissielun itsekasvatuksena ja käyttää sen tulosta henkisellä alueella. Se pyrkii menetelmään, jonka nojalla se voi puhua henkisistä maailmansisällöistä samalla tavalla kuin luonnontiede aistittavista ilmiöistä. Se pitää kiinni luonnontieteellisen tutkimustavan perusasetteesta, siitä mikä kohottaa luonnon tuntemisen luonnontieteeksi. Siksi sillä on oikeus sanoa itseään tieteeksi.

Luonnontieteen merkitys ihmiselämässä ei ole pelkästään tietojen saamisessa luonnosta. Sillä tämä tieto ei voi koskaan johtaa muun kuin sellaisen tajuamiseen, mitä ihmissielu itse ei ole. Sielu ei elä siinä, mitä ihminen luonnosta tietää, vaan se elää tiedostamisen tapahtumassa. Luontoon kohdistuvassa henkisessä toiminnassa sielu kokee itsensä. Mitä ihminen tässä toiminnassa luovalla tavalla saavuttaa, on muutakin kuin tietoa luonnosta. Se on luonnon tutkimisen avulla tapahtuvaa itsensä kehittämistä. Tämän itsensä kehittämisen tuloksen hengentiede soveltaa todellisuuden alueeseen, joka on pelkän luonnon yläpuolella. Hengentutkija ei väheksy luonnon tiedettä vaan antaa sille vielä suuremman arvon kuin luonnontieteilijä itse. Hän tietää, ettei hän voi perustaa mitään tiedettä ilman sellaista ankaran täsmällistä ajattelutapaa, joka on ominaista luonnontieteelle. Hän tietää myös, että saavutettuaan

tämän täsmällisyyden luonnontieteellisen ajattelun avulla hän voi säilyttää sen ja käyttää sitä muilla todellisuuden alueilla.

Tässä kohdataan kuitenkin tiettyjä vaikeuksia. Luontoa tarkasteltaessa ohjaa kohde tarkastelua paljon suuremmassa määrin kuin jos tarkastellaan henkisiä ilmiöitä. Tällöin täytyy tarkastelijalla olla paljon enemmän sisäisestä totuudellisuudesta lähtevää kykyä noudattaa tieteellisen ajattelun periaatetta. Koska monet ihmiset uskovat, että tätä periaatetta voidaan noudattaa ainoastaan ulkoisten luonnonilmiöiden antaman tuen varassa, he ovat taipuvaisia ilman muuta päättämään, että niin pian kuin tämä tuki jätetään, tutkija hapuilee tieteellisine menetelmineen tyhjiydessä. Nämä ihmiset eivät ole selvillä tieteellisen menetelmän yleisestä laadusta. He muodostavat arvostelunsa erheiden perusteella, jotka johtuvat siitä, että tieteellinen asenne ei ole ensin luonnonilmiöiden tutkimisessa kylliksi lujittunut, ennen kuin se kohdistuu ei-aistittaviin, henkisiin ilmiöihin. Silloin syntyy epätieteellistä puhetta ei-aistittavasta maailmansisällöstä. Sellaisessa tapauksessa puuttuu luonnonhavainnon avulla saavutettavaa tieteellistä itsekasvatusta.

Jos haluaa puhua hengentieteestä, on varottava kaikkia niitä erheitä, jotka syntyvät lähestyttäessä maailman ”avoimia salaisuuksia” ilman tieteellistä asennetta. Ei hyödyttäisi kuitenkaan mitään, jos heti hengentieteellisen esityksen alussa ryhtyisimme puhumaan kaikenlaisista harhautumista, jotka vain saattavat tämänlaisen tutkimuksen huonoon valoon ennakkoluuloisten ihmisten silmissä. Heidän ennakkoluulonsa mukaan on tällainen pyrkimys turha. Koska tieteellisesti suuntautuneiden arvostelijoiden kielteinen asenne hengentieteeseen yleensä johtuu sellaisen ennakkoluulon auktoriteetista ja vetoaminen harhautumiin on vain tekosyy, keskustelu tällaisten vastustajien kanssa lienee toistaiseksi hedelmätön. *Etu-käteen* ei voida ratkaista, onko sillä, minkä he luulevat olevan alun alkaen harhateillä, todella edellä kuvattu vankka tieteellinen pohja. Sen vuoksi hengentieteen tutkija vain yksinkertaisesti esittää, mitä

hän katsoo voivansa sanoa. Hänen oikeutustaan siihen saattavat arvostella ainoastaan sellaiset henkilöt, jotka auktoriteeteista piittaamatta pystyvät paneutumaan hänen tapaansa esittää maailman avoimia salaisuuksia. Hengentutkijan on tietenkin osoitettava, millä tavoin hänen selityksensä suhtautuvat muihin saavutuksiin tieteen ja käytännön alalla, millaiset vastaväitteet ovat mahdollisia ja missä määrin välitön elämäkokemus vahvistaa hänen havaintonsa. Hän ei saisi pyrkiä vaikuttamaan kaunopuheisuudella vaan esityksensä sisällöllä.

Hengentieteellisistä teoksista sanotaan usein, että ne eivät todista väitteitään; ne vain esittävät yhtä ja toista ja sanovat: hengentutkimus on sen todennut. Seuraavat esitykset ymmärretään väärin, jos luullaan, että ne on kirjoitettu tässä mielessä. Tässä pyritään kehittämään eteenpäin sitä tiedostamista, mikä on saavutettu luonnontieteellisessä toiminnassa, ja osoittamaan, että ihmissielu tällaisen kehityksen tuloksena kohtaa henkisiä tosiasioita. Tällöin edellytetään, että jokainen lukija, joka astuu tämän tiedostamisen tielle, itse kohtaa nämä tosiasiat.

Tietty ero luonnontieteellisestä tutkimustavasta ilmenee tosin astuttaessa henkisen tiedostamisen tielle. Luonnontieteessä tosiasiat ovat aistimaailman piirissä. Luonnontieteen esittäjä katsoo, että sieluntoiminta on toisarvoista aistittavien tosiasioiden ja niiden yhteyksien rinnalla. Hengentieteen esittäjän on asetettava sieluntoiminta etualalle, sillä lukija löytää henkiset tosiasiat vain, mikäli hän oikealla tavalla käy tiedostavaan sieluntoimintaan. Nämä tosiasiat eivät ole samanlaisia kuin luonnontieteen tosiasiat, jotka ovat ihmisen havaittavissa myös *ilman* sisäistä sieluntoimintaa. Henkiset tosiasiat tulevat havaittaviksi vasta tämän sieluntoiminnan tuloksena. Hengentieteen esittäjä edellyttää, että lukija yhdessä hänen kanssaan *etsii* näitä tosiasioita. Hänen tulee esittää, miten nämä totuudet voidaan löytää, eikä esitystapa saa olla persoonallisesti mielivaltainen vaan siinä täytyy vallita luonnontieteellisesti koulitun

tieteellisen ajatustavan. Sen vuoksi on tarpeen puhua myös niistä *menetelmistä*, joiden avulla opitaan havaitsemaan henkistä. Jos ihminen syventyy hengentieteellisiin esityksiin, hän huomaa ennen pitkää saavansa niistä mielteitä ja ajatuksia, joita hänellä ei aikaisemmin ollut. Hän saa myös uuden käsityksen siitä, mitä aikaisemmin tarkoitettiin ”todistamisella”. Hän oppii ymmärtämään, että luonnontieteen alalla ”todistaminen” tavallaan tulee ulkoapäin. Toiminta, joka luonnontieteellisessä ajattelussa kohdistuu todistamiseen, sisältyy hengentieteellisessä ajattelussa tosiasioiden etsimiseen. Niitä ei löydetä, ellei tie niihin ole todistusvoimainen. Jos on todella kulkenut tämän tien, on jo saanut todistuksen. Ulkoapäin tuleva todistus ei lisää siihen mitään. Monia väärinkäsityksiä syntyy sen vuoksi, ettei ymmärretä tätä hengentieteen erityisluonnetta.

Hengentiede kasvaa kahdesta ajatuksesta, jotka voivat juurtua jokaisen ihmisen mieleen. Nämä ajatukset ilmaisevat tosiasioita, jotka voi omakohtaisesti kokea käyttämällä oikeita keinoja. Monen mielestä nämä ajatukset ovat tosin mitä epäilyttävimpiä väitteitä.

Ensimmäinen ajatus on se, että aistittavan maailman takana on aisteille ja aisteihin sitoutuneelle ajatukselle saavuttamaton maailma. Ja toinen se, että ihminen saattaa tiettyjä kykyjään kehittämällä tunkeutua tähän maailmaan.

Sellaista maailmaa ei ole, väitetään vastaan. Maailma, jonka ihminen havaitsee aisteillaan, on ainoa. Sen arvoitukset voidaan ratkaista siitä itsestään käsin. Vaikka ihminen ei vielä nykyään pysty vastaamaan kaikkiin olemassaolon kysymyksiin, tulee aika, jolloin aistikokemus ja siihen pohjaava tiede antaa nämä vastaukset.

Ei voida varmasti väittää, ettei aistittavan maailman takana olisi ei-aistittava maailma, sanovat toiset, mutta inhimilliset tiedostamiskyvyt eivät ulotu tähän maailmaan. Niillä on ylittämättömät rajat. ”Usko” voi suuntautua sellaiseen maailmaan, mutta tiede, joka pohjaa vain varmoihin tosiasioihin, ei voi sitä käsitellä.

Eräät taas pitävät jonkinlaisena julkeutena, että ihminen tahoo tiedostaen tunkeutua alueelle, jolla tulisi tyytyä vain uskoon. Tämän asenteen edustajat pitävät vääränä ihmisen pyrkimystä tiedostaa maailmaa, jonka tulisi kuulua pelkästään uskonnolliselle elämälle.

Väitetään myös, että vain aistimaailman tosiasioden tietäminen voi olla kaikille ihmisille yhteistä – yliaistisen maailman asioista voi vallita ainoastaan henkilökohtainen mielipide. Mikään yleispätevä tieto ei ole mahdollinen. Ja väitetään paljon muutakin.

Kun tarkastelemme aistittavaa maailmaa, kohtaamme arvoituksia, joita emme koskaan voi ratkaista tämän maailman tosiasioden pohjalta. Niitä ei voida tältä pohjalta ratkaista, vaikka tiede edistyisi miten pitkälle tahansa. Sillä aistittavat tosiasiat viittaavat sisäisellä olemuksellaan aistien takaiseen maailmaan. Jos ei oivalla tätä, sulkee silmänsä arvoituksilta, jotka nousevat eteemme aistimaailman tosiasioista. Sellainen henkilö ei *halua* nähdä tiettyjä ongelmia ja luulee siksi, että kaikkiin kysymyksiin voidaan vastata aistittavien ilmiöiden pohjalta. Niihin kysymyksiin, jotka hän *haluaa* asettaa, on todella mahdollista vastata niiden tosiseikkojen perusteella, jotka hän arvelee keksittävän joskus tulevaisuudessa. Miksi odottaisi vastauksia, jos ei edes tee kysymyksiä! Henkiseen tietoon pyrkivälle tällaiset kysymykset ovat luonnollisia. Ne ovat ihmissielun oikeutettu ilmaus. Eikä tiedettä saa aidata sellaisiin rajoihin, että kielletään ihmistä tekemästä ennakkoluulottomia kysymyksiä.

Väitteeseen, että ihmisen tiedolla on rajansa, joita hän ei voi ylittää ja jotka sulkevat häneltä yliaistisen maailman, on vastattava seuraavaa. Pitää paikkansa, että nykyisen tieteen tiedostusmenetelmien *ei* voida tunkeutua yliaistiseen maailmaan. Jos pitää tätä tiedostamistapaa ainoana mahdollisena, ei tule muuhun käsitykseen kuin että ihmiseltä on suljettu pääsy mahdolliseen korkeampaan maailmaan. Mutta voidaan ajatella myös seuraavalla tavalla. On ehkä mahdollista kehittää toisenlainen tiedostamistapa, joka pystyy

ylittämään korkeamman maailman rajat. Jos tällaista tiedostamistapaa ilman muuta pidetään mahdottomana, näyttää kaikki puhe yliaistisesta maailmasta mielettömältä. Tällaisen käsityksen perusteena on pelkästään se että näin ajatteleva ei tunne tuota toista tiedostamistapaa. Mutta kuinka voi arvostella sellaista, mitä ei tunne? Ennakkoluuloton ajattelu arvostelee vain sellaista, minkä se tuntee, eikä tee arvostelmia sellaisesta, mitä se ei tunne. Kukaan ei ole oikeutettu selittämään mahdottomaksi sellaista, mitä hän ei tiedä eikä haluakaan tietää. Jokaisella on tietysti oikeus olla välittämättä henkisistä asioista, mutta kellään ei ole pätevää perustetta julistaa sitä, mitä *hän* voi tietää, kaikkia koskeviksi ”inhimillisen tiedon rajoiksi”.

Kun pyrkimys henkiseen selitetään eräänlaiseksi julkeudeksi, täytyy hengentieteellisen esityksen saada huomaamaan, että tämä pyrkimys on perusteltu ja että tehdään laiminlyönti, jos annetaan inhimillisten kykyjen jäädä kehittämättä ja käyttämättä.

Jos taas sanotaan, että henkistä maailmaa koskevat käsitykset kuuluvat pelkästään henkilökohtaisten mielipiteiden tasolle, kielletään se, mikä on yhteistä kaikille ihmisille. On totta että jokaisen on omakohtaisesti päästävä selvyyteen näistä asioista. On myös tosiasia, että kaikki, jotka pääsevät kyllin pitkälle, tulevat henkisestä maailmasta samoihin, eivät erilaisiin tuloksiin. Eroavuutta esiintyy vain silloin, kun ihmiset eivät kulje tieteellisesti varmaa tietä vaan lähestyvät korkeimpia totuuksia persoonallisen mielivallan pohjalta. Kysymykseen, onko hengentieteellinen tie oikea, voidaan saada vastaus vain kulkemalla tätä tietä.

Tien hengentieteeseen voi aikanaan löytää jokainen ihminen, joka tajuaa tai vain aavistaakin, että näkyvässä piilee näkymätöntä, että tiedostamisen kykyjä voidaan kehittää ja että tuo näkymätön saattaa siten tulla havaittavaksi. Tultuaan tätä sisäistä tietä hengentieteeseen ihminen ei pelkästään saa vastauksia tiedonpyrkimyksensä kysymyksiin, vaan hän lisäksi voittaa itsessään sellaista, mikä

on rajoittanut ja heikentänyt hänen elämäänsä. Jos ihmisen täytyy torjua tai kieltää henkinen maailma, se merkitsee tietyssä korkeammassa mielessä elämän heikentymistä, vieläpä sielullista kuolemaa. Joissakin tapauksissa ihminen saattaa joutua epätoivoon, jos hän menettää luottamuksen siihen, että todellisuuden ”kätkeyty” puoli voisi koskaan hänelle paljastua.

Sellainen sisäinen kuolema ja toivottomuus ovat monissa muodoissaan hengentieteellisen pyrkimyksen sielullisia vastustajia. Ne esiintyvät ihmisen menettäessä sisäisen voimansa. Silloin hänen täytyy saada elämänvoimansa ulkoapäin. Hän havaitsee aistittavia olentoja ja tapahtumia, ja hän erittelee niitä älyllään. Ne tuottavat hänelle iloa ja tuskaa ja ajavat hänet toimintaan. Tämä voi jatkua jonkin aikaa, mutta lopulta hän tulee vaiheeseen, jossa hän sisäisesti kuolee. Sillä vähitellen ehtyy se mitä ihminen tällä tavoin voi ammentaa maailmasta.

Tämä väite ei perustu jonkun yksilön henkilökohtaisiin kokemuksiin vaan ennakkoluulottomaan ihmiselämän tarkasteluun. Ihmisen sisäisen voiman säilyttää yhteys henkiseen, joka piilee ilmiöiden syvyydessä. Jos ihmisessä lamautuu kyky kohottaa näistä syvyyksistä uutta elinvoimaa, eivät mitkään ulkoiset asiat enää edistä elämää.

Mutta tässä ei ole kysymys pelkästään yksityisestä ihmisestä, hänen henkilökohtaisesta onnestaan tai onnettomuudestaan. Hengentieteellinen tutkimus antaa ihmiselle varmuuden siitä, että korkeammalta kannalta yksityisen ihmisen onni tai onnettomuus on läheisessä yhteydessä koko maailman kehitykseen. Ihminen alkaa ymmärtää, että hän vahingoittaa koko maailmaa ja kaikkia sen olentoja, ellei hän kehitä kykyjään oikealla tavalla. Jos ihminen autoittaa elämänsä menettämällä suhteen henkiseen, hän ei ainoastaan hävitä omassa sisimmässään sellaista, minkä puuttuminen lopulta saattaa viedä hänet epätoivoon, vaan hänen heikkoutensa muodostaa esteen sen maailman kehitykselle, jossa hän elää.

Mutta ihminen helposti pettää itseään. Hän voi uskotella itselleen, ettei mitään kätettyä ole – että siinä, mikä ilmenee aisteille ja järjelle, on kaikki olemassa oleva. Sellainen usko on kuitenkin mahdollinen vain tietoisuuden pinnalla, ei sen syvyydessä. Tunne ja toiveet eivät siihen alistu. Ne kaipaavat aina jollakin tavalla henkiseen todellisuuteen. Jos tämä niiltä kielletään, ihmisen valtaa sisäinen epävarmuus ja toivottomuus. Tiedostaminen, joka tuo piilevän todellisuuden päivänvaloon, voittaa toivottomuuden, ahdistuksen ja epävarmuuden, lyhyesti sanoen kaiken, mikä heikentää elämää ja estää sitä palvelemasta maailman kokonaisuutta.

Henkisen tiedon hedelmä onkin siinä, että se antaa voimaa ja lujuuutta elämälle eikä pelkästään tyydytä tiedonhalua. Lähde, josta sellainen tieto tuo voimaa työhön ja luottamusta elämään on ehtymätön. Jos on todella löytänyt tämän lähteen, saa siitä yhä uudelleen voimaa.

On ihmisiä, jotka eivät halua tietää mitään sellaisesta tiedosta, koska he pitävät edellä esitettyä jollakin tavoin epäterveenä. Nämä ihmiset ovat tavallaan oikeassa, jos katsotaan elämän ulkoista puolta. He eivät halua ulkoisen elämän jäävän vähemmälle. He näkevät heikkoutta siinä, että ihminen kääntyy pois tästä todellisuudesta ja hakee tyydytystä henkisestä maailmasta, joka heidän käsittääkseen on pelkästään haavetta ja mielikuvitusta.

Ellei henkisen tiedon etsimisessä haluta päätyä elämälle vieraaseen haaveiluun, on myönnettävä, että tällaiset vastaväitteet ovat osittain oikeutettuja. Ne perustuvat terveeseen arvosteluun, joka kuitenkin vie vain puolitotuuteen, koska se ei tunkeudu asian pohjaan asti. Jos pyrkimys henkiseen tietoon todella heikentäisi elämää ja vieroittaisi ihmisen todellisuudesta, olisivat tällaiset vastaväitteet täysin päteviä.

Hengentieteellinen pyrkimys ei suhtaudu tällaisiin väitteisiin oikealla tavalla, jos se tahtoo tavallisessa mielessä ”puolustautua”, väitellä vastaan. Tässä voi puhua vain sen oma, jokaiselle ennako-

luulottomalle ihmiselle tajuttava arvo – kun kävi ilmi, että se tosiasiassa lisää niiden ihmisten elämänvoimaa, jotka eläytyvät siihen oikeassa mielessä. Nämä pyrkimykset eivät tee ihmistä maailmalle vieraaksi uneksijaksi. Ne vahvistavat ihmistä sen elämänlähteen voimin, josta ihmisen henkinen olemus on peräisin.

Monilla ihmisillä on vielä muitakin esteitä, jotka vaikeuttavat hengentieteen ymmärtämistä. Hengentieteellisissä teoksissa esitetään sisäisen kehityksen suuntaviivoja, joita seuraamalla jokainen voi itse havaita maailman henkistä sisältöä. Kuitenkin moniin henkisiin havaintoihin, joita lukijalla ei itsellään ole ollut, hänen on ensin tutustuttava toisten kuvaamina. Muu ei ole mahdollista, ja siinä on myös tämän kirjan tarkoitus. Tässä esitetään, mitä tekijä katsoo tietävänsä ihmisen olemuksesta, sen suhteesta syntymään ja kuolemaan ja sen ruumiittomasta tilasta henkisessä maailmassa. Lisäksi kuvataan maan ja ihmiskunnan kehitystä. Voi näyttää siltä kuin eräät tiedot esitettäisiin opinkappaleina, edellyttäen, että niihin uskotaan tekijän auktoriteetin nojalla. Niin ei asia kuitenkaan ole. Tieto henkisestä todellisuudesta on sen esittäjässä elävää sielun sisältöä; jos tähän sisältöön syvennyy, se herättää lukijan omassa sisäisyydessä voimia, jotka johtavat vastaaviin henkisiin kokemuksiin. Hengentieteellisen teoksen lukeminen vaikuttaa toisin kuin aistittavan ulkomaailman asioista lukeminen. Kun lukee kuvauksia aistittavista tosiasioista, silloin vain lukee *niistä*. Mutta kun lukee oikeassa mielessä kuvauksia henkisistä tosiasioista, eläytyy henkisen olemassaolon virtaan. Syventymällä henkisen tutkimuksen tuloksiin löytää samalla oman sisäisen tiensä niihin.

On totta, ettei lukija aluksi huomaa sitä. Hän luulee, että henkiseen maailmaan astuminen muistuttaa enemmän aistikokemusta ja hänestä tuntuu että henkisestä maailmasta lukeminen on vielä ”pelkkää ajatusta”. Mutta kun ihminen todella ajatuksellaan syvennyy lukemaansa hän jo tosiasiassa elää tässä maailmassa. Hänen on vain tultava tietoiseksi, että hän on huomaamattaan kokenut sel-laista, mistä hän luuli omaksuneensa vain ajatuksia.

Täyden selvyyden tämän kokemuksen luonteesta saa vasta kun on käytännössä kulkenut tämän kirjan viimeisessä osassa kuvattua henkisen tiedon tietä. Voidaan helposti luulla päinvastaista järjestystä oikeaksi: ensin olisi kuvattava tämä tie. Niin ei asia kuitenkaan ole. Jos tutustumatta tiettyihin henkisen maailman tosiasioihin ryhtyy suorittamaan ”harjoituksia”, päästäkseen välittömään henkisen maailman kokemiseen, tämä maailma jää sekavaksi, hämmentäväksi kaaokseksi. Tähän maailmaan eläytyy oikealla tavalla, kun ensin saa tietää siitä tiettyjä tosiasioita. Vasta sen jälkeen on selvitettävä itselleen, millä tavoin voi täysin tietoisesti saavuttaa niitä kokemuksia, joita on kuvattu. Kun syventyy hengentieteellisiin kuvauksiin, vakuuttuu että tämä on varma tie henkiseen tietoon. Silloin ymmärtää myös perusteettomaksi luulon, että tämä tieto olisi omaksuttava opinkappaleina tavallaan suggestiivisesti. Sillä tämän tiedon sisältö saavutetaan sellaisen sisäisen asenteen vallitessa, mikä torjuu kaiken suggestiivisen vaikutuksen. Ja kun näitä tietoja esitetään toiselle ihmiselle, ne vaikuttavat samalla tavalla kuin kaikki totuudet, jotka vetoavat hänen terveeseen arvostelukykynsä. Syynä siihen, ettei hengentieteellisen esityksen vastaanottaja itse heti tiedosta elävänsä henkisessä maailmassa, on lukiessa saadun henkisen kokemuksen hienosäikeisyys.

Kun tutustuu tämän kirjan ensimmäisen osan kuvauksiin, oppii aluksi ikään kuin oppaan johdolla tuntemaan henkistä maailmaa. Kun sitten käytännössä suorittaa toisessa osassa esitettyjä harjoituksia, oppii myös itsenäisesti tiedostamaan tätä maailmaa.

Mitä tämän tutkimuksen yleiseen luonteeseen tulee, ei aito luonnontutkija voi löytää ristiriitaa oman aistimaailman tosiasioihin perustuvan tieteensä ja sen tavan välillä, millä tässä tutkitaan yliaistista maailmaa. Luonnontutkija käyttää tiettyjä välineitä ja menetelmiä. Nämä välineet hän valmistaa siitä, mitä ”luonto” hänelle tarjoaa. Henkinen tiedostaminen käyttää myös tiettyä välinettä, joka on ihminen itse. Tämäkin väline on ensin valmistettava korkeampaan

tutkimustyöhön. Luonnon ihmiselle antamat kyvyt ja voimat on kehitettävä korkeammalle tasolle. Siten ihminen saattaa itse muodostaa itsensä henkisen maailman tutkimisen välineeksi.

IHMISEN OLEMUS

Kun tarkastellaan ihmistä henkisen tiedostamisen kannalta, pitää paikkansa mitä edellä on yleisesti sanottu hengentieteestä. Tämä tarkastelu perustuu siihen, että tajutaan ihmisen olemuksessa piilevä ”avoin salaisuus”. Aistit tavoittavat vain osan siitä, minkä henkinen tutkimus käsittää ihmisen olemukseksi, nimittäin *fyysisen ruumiin*.

Tämän fyysisen ruumiin käsitteen valaisemiseksi on suunnattava ensin huomio arvoitukselliseen ilmiöön, joka kohdataan kaiken elollisen tarkastelussa: kuolemaan ja sen yhteydessä ns. elottomaan luontoon, mineraaliseen maailmaan, joka on itsessään jotakin kuollutta. Näihin tosiasioihin voi vain henkinen tutkimus tuoda selvyyttä. Aluksi esitetään eräitä yleisiä suuntaviivoja.

Fyysinen ruumis on ihmisessä yhteistä mineraalisen maailman kanssa. Fyysistä ruumista ei ole se, mikä ihmisen erottaa mineraalista. Ennakkoluulottomalle tarkastelijalle on tärkeä se tosiasia, että kuolema tuo esiin ihmisolemuksesta sen mikä siinä on yhtäläistä mineraalisen maailman kanssa. Ruumis on kuoleman jälkeen pelkääntään niiden prosessien alainen, jotka vallitsevat kivennäismaailmasakin. Kuolleessa ruumiissa vaikuttavat samat aineet ja voimat kuin mineraalisessa luonnossa. Tämä ilmenee siinä, että kuoleman jälkeen alkaa fyysisen ruumiin hajoaminen. Mutta on perusteltua myös todeta: tosin fyysisessä ihmisruumiissa vaikuttavat samat aineet ja voimat kuin kivennäisessä, mutta elämän aikana ne ovat korkeamman laatuisten voimien alaisia. Vasta kuoleman jälkeen ne vaikuttavat samalla tavalla kuin mineraalisessa maailmassa. Silloin vasta ne esiintyvät sellaisina kuin niiden oman olemuksensa mukaisesti täytyy esiintyä, nimittäin ruumiin fyysisen muodon hajottajina.

Ihmisessä on siten erotettava näkyvä näkymättömästä. Elämän aikana tuo näkymätön hallitsee ja säätelee fyysisen ruumiin aineita ja voimia. Kun tämä säätelevä voima päättyy, alkavat mineraaliset voimat vaikuttaa. – Tämän selvittämiseksi on tarpeen henkinen tutkimus. Sen on löydettävä tuo säätelevä voima, jota aistihavainto ei tavoita. Millä tavoin tämä piilevä voima tulee ihmiselle yhtä ilmeiseksi kuin aistittavat ilmiöt ovat tavalliselle silmälle, siitä puhutaan tämän teoksen myöhemmässä luvussa. Tässä esitetään henkisen tutkimuksen tuloksia.

Edellä jo sanottiin, että kuvauksella henkisen näkemiseen vievästä tiestä on ihmiselle merkitystä vasta sitten, kun hän on tutustunut siihen, mitä henkinen tutkimus tuo esiin. Sillä ihminen voi *käsittää* tällä alalla sellaistaakin, mitä hän ei itse vielä havaitse. Oikea tie näkemiseen lähteekin käsittämisestä.

Vaikka sen voiman, joka fyysisessä ruumiissa toimii hajautumista vastaan, tavoittaa vain henkinen havainto, saattaa ulkoiseen havaintoon rajoittuva arvostelukyky todeta sen vaikutukset. Nämä vaikutukset ilmenevät muotona tai hahmona, miksi mineraaliset aineet ja voimat ovat järjestyneet fyysisessä ruumiissa. Tämä muoto häviää vähitellen kuoleman jälkeen, ja fyysinen ruumis muuttuu mineraalisen maailman osaksi. Henkinen havaintokyky toteaa ihmisolemuksen toiseksi osaksi sen, mikä elämän aikana estää fyysisiä aineita ja voimia kulkemasta omia teitään ja siten tuhoamasta fyysistä ruumista. Nimitämme tätä ihmisluonnon osaa *eetteriruumiiksi* tai *elämänruumiiksi*.

Ettei heti syntyisi väärinkäsityksiä, on tämän toisen olemuspuolen suhteen otettava huomioon kaksi seikkaa. Eetteri-nimitystä käytetään tässä toisessa merkityksessä kuin vanhassa fysiikassa. Tässä sanan käyttö rajoittuu edellä esitettyyn merkitykseen. Sitä käytetään sellaisesta, mikä on ainoastaan henkisesti havaittavissa. Aistihavainto voi todeta vain sen vaikutukset, koska se antaa fyysisen ruumiin aineille ja voimille tietyn rakenteen ja muodon.

Myöskään ”ruumis”-sanaa ei pidä käsittää väärin. Näiden käsitteiden ilmaisemiseen on käytettävä tavallisen kielen sanoja, jotka ensi kädessä tarkoittavat vain jotakin aistittavaa. ”Eetteriruumis” ei tarkoita mitään aineellista, miten hienoksi aineellinen ajatellaankin. Käyttämällä ilmaisuja ”eetteriruumis” ja ”elämänruumis” ei pyritä uudistamaan vanhaa, luonnontieteen hylkäämää ”elämänvoimaa”.

Kun hengentieteellisessä esityksessä puhutaan ”eetteriruumiista” eli ”elämänruumiista”, se välttämättä herättää vastaväitteitä monien nykyisten ajatustapojen taholta. Ihmishengen kehityksen nykyvaiheessa katsotaan tällaisesta ihmisolemuksen osasta puhuminen epätieteelliseksi. Materialistinen ajattelu on päätenyt käsitykseen, ettei elävä ruumis ole muuta kuin samojen aineiden ja voimien koostuma, jotka esiintyvät myös niin sanotuissa elottomissa olioissa, mineraaleissa. Elollisissa olioissa on aineen rakenne vain monimutkaisempi kuin elottomissa.

Tavallisenkin tieteen piirissä ajateltiin aikoinaan toisin. Useat 1800-luvun alkupuolen luonnontutkijat tajusivat, että elävässä luonnossa on jotakin muuta kuin elottomassa. Puhuttiin eräänlaisesta ”elämänvoimasta”. Tällä ei tosin ymmärretty samaa kuin edellä kuvatulla ”elämänruumiilla”, mutta taustalla oli kuitenkin jokin aavistus sellaisen olemassaolosta. ”Elämänvoiman” kuviteltiin elävässä ruumiissa liittyvän fyysisiin aineisiin ja voimiin suunnilleen siten kuin magneettinen voima liittyy rautaan. Sitten tuli aika, jolloin ”elämänvoima” poistettiin tieteellisestä sanastosta. Pyrittiin selittämään ilmiöt pelkästään fyysisten ja kemiallisten syiden pohjalta. Nykyään on monien luonnontieteilijöiden ajattelussa havaittavissa jälleen eräänlainen vastavirtaus. Myönnetään, ettei jonkinlaisen ”elämänvoiman” olettaminen ole mieletöntä. Mutta tuskin nekään tutkijat, jotka myöntävät tällaisen mahdollisuuden, yhtyvät tässä esitettyyn käsitykseen ”elämänruumiista”. On tuloksetonta käydä henkisen tiedostamisen kannalta keskustelemaan tällaisten käsitysten edustajien kanssa. Täytyy ymmärtää, että materialistinen ajatus-

tapa on aikamme suuren luonnontieteellisen edistyksen välttämätön sivutuote. Tämä edistys johtuu siitä, että aistihavainnon välineet ovat valtavasti kehittyneet. Ja ihmiselle on kerta kaikkiaan ominaista, että hän kehittää tiettyjä kykyjä kerrallaan toisten kustannuksella. Tarkka aistihavainto, joka on kehittynyt niin merkittävästi luonnontieteessä, on työntänyt syrjään niiden kykyjen viljelyn, jotka johtavat henkiseen maailmaan. Mutta on tullut jälleen aika, jolloin niiden viljely on välttämätöntä. Tietä henkiseen maailmaan ei avata siten, että taistellaan sen kieltämisestä johtuvia päätelmiä vastaan, vaan siten, että henkinen asetetaan oikeaan valoon. Silloin ne, jotka ovat siihen kypsyneet, tunnustavat sen olemassaolon. – Tämä täytyi todeta, ettei luulla ”elämänruumiin” käsitteen pohjaavan luonnontieteellisten katsomusten asiantunteuttamiseen.

Elämänruumis on siis ihmisolemuksen toinen jäsen. Henkiselle tiedostamiselle se on todellisempi kuin fyysinen ruumis. Sen välitön kuvaus voidaan esittää vasta tämän teoksen myöhemmissä osissa, kun on selvinnyt, miten sellaiset kuvaukset on ymmärrettävä. Toistaiseksi riittää, kun todetaan, että elämänruumis läpäisee fyysisen ruumiin ja toimii eräänlaisena fyysisen ruumiin arkkitehtina. Fyysiset elimet säilyttävät muotonsa ja hahmonsensa elämänruumiin virtausten avulla. Fyysisen sydämen perustana on ”eetterisydän”, fyysisten aivojen perustana ovat ”eetteriaivot” jne. Elämänruumis on jäsentynyt samoin kuin fyysinen ruumis, se on vain laadultaan toisenlainen. Siinä vallitsee elävä yhteinen virtailu, kun taas fyysisen ruumiin osat ovat enemmän erillisiä.

Elämänruumiin osalta ihminen on sukua kasvimaailmalle samoin kuin fyysisen ruumiin osalta mineraaliselle maailmalle. Kaikella elollisella on elämänruumis.

Elämänruumiista henkinen tutkimus etenee ihmisolemuksen kolmanteen jäseneseen. Jotta voisi saada käsityksen ihmisen tästä olemuspuolesta, on puhuttava *unen* ilmiöstä, samoin kuin elämän-

ruumiin kohdalla on viitattava kuolemaan. Ulkoinen inhimillinen toiminta tapahtuu valvetilassa. Tämä toiminta perustuu kuitenkin siihen, että ihminen saa unitilasta jatkuvasti uusia voimia kuluneiden voimien tilalle. Ajattelu ja toiminta, tuska ja ilo häviävät tiedottomuuteen. Kun salaperäisestä lähteestä nousevat tietoisuuden voimat jälleen esiin, kun ihminen herää unesta. Sama tietoisuus, joka ihmisen vaipuessa uneen häviää hämäriin syvyyksiin, kohoaa hänen herätessään jälleen esiin.

Se, mikä tiedottomuuden tilasta yhä uudelleen herättää elämän tietoisuuteen, on ihmisolemuksen kolmas jäsen. Hengentieteessä sitä nimitetään *sieluruumiiksi* eli *astraaliruumiiksi*. Kuten pelkkä fyysinen ruumis ei kykene säilyttämään muotoaan, ellei sen aineita ja voimia läpäise elämänruumis, eivät pelkät elämänruumiin voimat voi saavuttaa tietoisuuden valoa. Pelkän elämänruumiin täytyisi olla jatkuvassa unitilassa. Voidaan myös sanoa, että se elää fyysisessä ruumiissa pelkästään kasvinkaltaista elämää. Valvetilassa elämänruumiin valaisee sieluruumis. Kun ihminen vaipuu uneen, aistihavainnosta häviää sieluruumiin vaikutus. Sen sijaan henkinen havainto pystyy silloinkin tavoittamaan sieluruumiin, joka on irtautunut elämänruumiista ja vaikuttaa sen ulkopuolella. Aistihavainto ei tosin koskaan tavoita itse sieluruumista vaan pelkästään sen näkyvät vaikutukset. Unitilan aikana näitä vaikutuksia ei välittömästi ilmene.

Samassa mielessä kuin ihmisellä fyysinen ruumis on yhteistä mineraalin kanssa ja elämänruumis kasvin kanssa, hän on sieluruumiinsa osalta sukua eläimelle. Kasvit ovat tavallaan jatkuvassa unitilassa. Jos ei ole tarkoin ajatellut näitä tosiasioita, voi erehtyä luulemaan, että kasveillakin on jonkinlainen tietoisuus kuten eläimillä ja ihmisillä. Tällöin ei ole muodostettu täsmällistä käsitystä tietoisuudesta. Viitataan siihen, että kasvi ulkoisen ärsytyksen vaikutuksesta tekee tiettyjä liikkeitä niin kuin eläin. Puhutaan tunneherkistä kasveista, joiden lehdet sulkeutuvat ulkoisesta kosketuksesta.

Tietoisuuden tunnusmerkki ei kuitenkaan ole se, että jokin ärsytys aiheuttaa oliossa vastavaikutuksen, vaan se että olio kokee sisimmässään sellaista, mikä tulee pelkän vastavaikutuksen lisäksi. Muuten voitaisiin puhua tietoisuudesta myös raudankappaleen laajetessa lämmön vaikutuksesta. Tietoisuutta esiintyy vain silloin kun olio esimerkiksi lämmön vaikutuksesta tuntee tuskaa.

Neljäs olemuspuoli, jonka hengentiede toteaa ihmiseen kuuluvaksi, ei ole yhteinen häntä ympäröivän ulkoisen maailman kanssa. Se erottaa ihmisen muusta luonnosta, ja sen perusteella häntä voidaan sanoa ”luomakunnan kruunuksi”. Hengentiede auttaa muodostamaan käsityksen tästä neljännestä olemuspuolesta osoittamalla, miten valve-elämäkin voi olla erilaatuista. Tietty erilaatuisuus käy ilmi kun ihminen huomaa, että hänellä valvetilassa on toisaalta pakonomaisesti tulevia ja meneviä elämyksiä ja toisaalta elämyksiä, jotka eivät ole tämän laatuista. Tämä näkyy selvästi verrattaessa ihmisen ja eläimen kokemuksia. Eläin kokee erittäin säännönmukaisesti ulkomaailman vaikutukset ja tulee lämmön ja kylmyyden, kivun ja nautinnon sekä säännöllisten ruumiintoimintojen vaikutuksesta tietoiseksi nälästä ja janosta. Ihmiselämä ei rajoitu tällaisiin kokemuksiin. Ihmisessä herää toisen laatuista haluja ja toiveita. Eläimen kohdalla voidaan aina osoittaa, mikä sen ruumiissa tai sen ulkopuolella on syynä sen tekoihin tai kokemuksiin. Ihmisen kohdalla on tilanne toinen. Ihmisessä syntyy toiveita ja haluja, joihin ei voida löytää riittävää syytä hänen ruumiistaan eikä sen ulkopuolelta. Näiltä toiveilla ja haluilla on erityinen lähde, jota hengentieteessä nimitetään ihmisen ”minäksi”. Tämä on ihmisolemuksen neljäs jäsen.

Pelkästään sieluruumiin voimin ihminen kokisi kyllä ilon ja surun, nälän ja janon tunteita, mutta hänellä ei olisi kokemusta, että tässä kaikessa on jotakin *pysyvää*. Tätä pysyvää ei tässä tarkoiteta sanalla ”minä” vaan sitä, mikä ihmisessä kokee tuon pysyvän. Tällä alueella on käsitteiden oltava erityisen täsmällisiä, jotta ei syntyisi

väärinkäsitystä. Kun ihminen havaitsee vaihtuvissa sisäisissä kokemuksissaan jotakin pysyvää, silloin ”minätunto” alkaa sarastaa. Se että olento kokee esimerkiksi nälkää, ei vielä anna sille minätuntoa. Nälän tunne syntyy, kun sen aiheuttavat syyt jälleen esiintyvät. Eläin iskee kiinni ravintoon, koska nämä uusiutuneet syyt vaikuttavat. Minätunto ilmenee, kun eivät pelkästään uusiutuneet syyt vie ravinnon ääreen, vaan kun tietoisuus nälän tyydyttämisen nautinnosta on säilynyt. Silloin ei ainoastaan *tämänhetkinen* nälän kokemus aja etsimään ravintoa vaan myös *entinen* nautinto. Samoin kuin fyysinen ruumis hajoaa, ellei elämänruumis pidä sitä koossa, ja samoin kuin elämänruumis vaipuu tiedottomuuteen, ellei sieluruumis sitä valaise, täytyisi sieluruumiin *unohtaa* menneisyys, ellei ”minä” pelastaisi sitä nykyisyyteen. Mitä fyysiselle ruumiille on kuolema ja elämänruumiille uni, sitä on sieluruumiille *unohdus*. Voidaan myös sanoa: elämänruumiille on ominaista *elämä*, sieluruumiille *tietoisuus* ja minälle *muisti*.

Niin kuin kasvilla kuvitellaan olevan tajuntaa, erehdytään helposti puhumaan eläimen muistista. Eikö ole kysymys muistista, kun koira tuntee isäntänsä, jota se ei ole nähnyt pitkään aikaan? Todellisuudessa tällainen tunteminen ei johdu muistista vaan aivan muusta. Koira tuntee isäntäänsä kohtaan eräänlaista vetovoimaa, joka lähtee isännän olemuksesta. Tämän olemuksen läheisyys tuottaa koiralle mielihyvää. Aina kun sen herra on läsnä, koira kokee uudelleen mielihyvää. Mutta muistista voidaan puhua vain silloin, kun olento ei pelkästään koe nykyhetken elämyksiä vaan myös säilyttää menneet elämykset. Tämän voi myöntää ja kuitenkin kuvitella, että koiralla on muisti. Sanotaan että koira suree, kun sen isäntä jättää sen; se siis muistaa isännän. Tämäkin on väärä päätelmä. Kun koira elää yhdessä herransa kanssa, tämän läsnäolo muuttuu sille tarpeeksi, ja sen puuttumisen koira kokee samalla tavalla kuin nälän. Jos ei havaitse tällaisia eroja, ei pääse selvyyteen elämän todellisista suhteista.

Tiettyjen ennakkoluulojen perusteella voidaan edelleenkin väittää, että eläimillä on jotakin inhimillisen muistin kaltaista. Tällainen väite johtuu kuitenkin puutteellisesta havainnonteosta. Jos todella havainnoi, miten eläin suhtautuu kokemuksiinsa, huomaa kyllä oleellisen eron eläimen ja ihmisen käyttäytymisen välillä. Eläin käyttäytyy tavalla, mikä ei edellytä muistia. Henkinen tutkimus havaitsee sen välittömästi. Ja minkä henkinen tutkimus voi välittömästi havaita, sen voi aistihavainto todeta *vaikutusten* perusteella.

Väärin on myös väittää, että ihminen tietää muististaan vain sisäisesti, sisäisen itsehavainnon perusteella, mikä hänelle ei ole mahdollista eläimen suhteen. Ihmisen tieto muistikyvystään ei perustu sisäiseen sielunhavaintoon vaan siihen, mitä hän kokee suhtautumisessa ulkomaailman ilmiöihin. Tällaisia kokemuksia hänellä on itsensä, toisten ihmisten ja myös eläinten suhteen. Ihminen erehtyy, jos hän luulee päättelevänsä muistin olemassaolon vain sisäisen havainnon kautta. Muistin perustana olevaa voimaa voidaan tosin sanoa sisäiseksi, mutta *arvostelma* tästä voimasta muodostetaan, myös ihmisen itsensä kohdalla, vain huomioimalla elämän yhteyksiä ulkomaailmassa. Näitä yhteyksiä voidaan arvostella sekä itsessä että eläimessä. Tällaisissa asioissa haittaavat tavallista psykologiaamme epätäsmälliset, virheellisten havaintojen harhauttavat käsitteet.

Minälle merkitsevät muisti ja unohtaminen samaa kuin sieluruumiille valvominen ja nukkuminen. Niin kuin uni häivyttää päivän surut ja huolet, levittää unohdus verhonsa elämän kovimpien kokemusten ylle ja pyyhkäisee siten pois osan menneisyyttämme. Ja kuten uni on välttämätön ehtyneiden elinvoimien vahvistamiseksi, samoin on ihmisen häivyttävä muististaan osia menneisyydestään voidakseen vapaasti ja ennakkoluulottomasti kohdata uusia elämyksiä. Unohduksesta vahvistuu hänen kykynsä havaita uutta. Näin tapahtuu esimerkiksi silloin, kun opimme kirjoittamaan.

Kaikki vaiheet, jotka lapsi kokee opetellessaan kirjoittamaan, unoh-
tuvat. Jäljelle jää kirjoittamisen taito. Mitä tulisi kirjoittamisesta,
jos meidän joka kerran kynään tarttuessamme täytyisi palauttaa
mieleen kaikki vaiheet, jotka olemme kokeneet oppiessamme
kirjoittamaan.

Muistamisessa on monta tasoa. Sen yksinkertaisin muoto ilme-
nee silloin, kun ihminen jotakin kohdetta katseltuaan ja käännet-
tyään katseensa siitä pois voi herättää itsessään *mielikuvan* tästä
kohteesta. Tämän mielikuvan ihminen on muodostanut katselles-
saan kohdetta. Hänen sieluruumiinsa ja minänsä välillä on silloin
tapahtunut jotakin. Sieluruumis on tuonut tietoisuuteen kohteen
ulkoisen vaikutelman. Tietoisuutemme siitä kestäisi kuitenkin ai-
noastaan niin kauan kuin se on *näkyvissämme*, ellei minä ottaisi
sitä haltuunsa ja omaksuisi sitä. – Tässä kohden henkinen tarkas-
telu erottaa ruumiillisen sielullisesta. Puhutaan *sieluruumiista*, kun
tarkoitetaan tietoisuuden syntymistä läsnä olevasta kohteesta. Sitä,
mikä tekee tiedon pysyväksi, nimitetään *sieluksi*. Sanotusta käy
samalla ilmi, miten kiinteässä yhteydessä ihmisen sieluruumis on
sen sielunosan kanssa, joka antaa tiedolle pysyvyyden. Ne ovat ta-
vallaan yhdistyneet yhdeksi ihmisolemuksen osaksi. Siksi voidaan
myös tätä yhdistymää nimittää sieluruumiiksi. Jos pyritään täsmäl-
lisyteen, voidaan kuitenkin erottaa *sieluruumis* ja siihen liittynyt
tuntosielu tai aistimussielu.

Minä kohoaa korkeammalle toiminnan tasolle muokatessaan
ulkomaailmasta saamaansa tietoa. Tällöin minä irtautuu yhä
enemmän havaitsemisen kohteesta kehittäkseen omaksumaansa
ainesta. Sielunosaa, jolla on tämä tehtävä, voidaan nimittää *äly-* tai
luonnesieluksi.

Sekä tuntosielulle että älysielulle on ominaista, että ne muok-
kaavat aistien välityksellä saatuja ja muistissa säilyneitä vaikutel-
mia. Ihmissielu on silloin suuntautunut sellaiseen, mikä sille on
ulkopuolista. Sehän on saanut myös muistisisällöt ulkopuoleltaan.

Mutta se voi kohota tämänkin tason yläpuolelle. Se ei ole pelkästään tunto- ja älysielu. Tästä kohoamisesta voidaan antaa käsitys viittaamalla erääseen yksinkertaiseen tosiasiaan, jonka laajakantoisuus on oivallettava. Kielessä on nimi, joka käytöltään oleellisesti eroaa kaikista muista nimistä. Tämä nimi on ”minä”. Kaikkia muita nimityksiä voi jokainen ihminen käyttää asiasta tai olennoista, jolle se kuuluu. Minä-sanalla on olennon nimityksenä merkitystä vain silloin, kun tämä olento tarkoittaa sillä itseään. Ihmistä ei voida koskaan ulkoapäin nimittää ”minäksi”; vain hän itse voi käyttää sitä itsestään. ”Minä olen minä ainoastaan itselleni, kaikille muille olen sinä, ja jokainen muu on minulle sinä.”

Tämä on merkittävän totuuden ilmaus. ”Minän” olemus on kaikesta sen ulkopuolisesta riippumaton, ja siksi ei kukaan ulkopuolinen voi kutsua häntä tällä nimellä. Uskonnot, joissa on säilynyt tietoisuus ihmisen yhteydestä henkiseen, sanovat ”minää” siitä syystä ”Jumalan kätkeytyksi nimeksi”. Juuri sellaiseen kätkeytyyn viitataan, kun puhutaan ”minästä”. Millään ulkopuolisella ei ole pääsyä siihen ihmissielun osaan, josta tässä on kysymys. Se on sielun ”salainen pyhäkkö”. Sitä voi lähestyä ainoastaan olento, joka on samanlaatuisen kuin sielu itse. ”Jumala, joka asuu ihmisessä, puhuu, kun sielu tajuaa itsensä minäksi.” Kun tuntosielu ja älysielu elävät ulkomaailmassa, koskettaa sielun kolmas jäsen jotakin jumalallista havaitessaan oman olemuksensa.

Tässä voi syntyä väärinkäsitys, että tällaisen katsomuksen mukaan minuus olisi yhtä kuin jumala. Kysymys ei ole kuitenkaan siitä, että minä olisi jumaluus, vaan että se on samaa laatua jumalallisen kanssa. Väittääkö kukaan, että merestä otettu vesipisara olisi meri, sanoessaan että pisara on samaa ainetta kuin meri? Jos halutaan käyttää vertausta, voidaan sanoa: minän suhde jumaluuteen on sama kuin pisanan suhde mereen. Ihminen voi löytää itsestään jumalallista, koska hänen perusolemuksensa on syntyisin jumaluudesta. Ihminen saavuttaa siten sielunsa kolmannen jäsenen, sisäisen

tietoisuuden itsestään, niin kuin hän sieluruumiin välityksellä saavuttaa tiedon ulkomaailmasta. Siksi hengentiede nimittää tätä kolmatta sielunjäsentä *tietoisuussieluksi*. Tässä mielessä ihmisen sielullisuuteen kuuluu kolme jäsentä: tuntosielu, älysielu ja tietoisuussielu, samoin kuin ruumiillisuuteen kuuluu kolme jäsentä: fyysinen ruumis, elämänruumis ja sieluruumis.

Psykologiset havaintovirheet, samankaltaiset, joista puhuttiin muistikyvyn yhteydessä, vaikeuttavat oikean käsityksen saamista minän olemuksesta. Voidaan ajatella joidenkin tunnetuiksi luultujen tosiseikkojen kumoavan edellä esitetyn, kun ne itse asiassa vahvistavat sitä. Näin on laita esimerkiksi Eduard von Hartmannin ”minää” koskevien huomautusten teoksessa ”Grundriss der Psychologie”: ”Itsetietoisuus on vanhempi kuin minä-sana. Persoonapronominit ovat verraten myöhäinen kielen kehityksen tuote, ja kieli käyttää niitä vain lyhenteinä. Minä-sana on puhujan oman nimen lyhennetty vastine, jota jokainen puhuja käyttää itsestään riippumatta siitä, millä nimellä toiset häntä puhuttelevat. Itsetietoisuus voi eläimillä ja opetusta vaille jääneillä kuuromykillä olla pitkälle kehittynyt sen kytkeytymättä mihinkään erisnimeen. Tietoisuus omasta erisnimestä voi täydellisesti korvata ”minän” käytön. Tämä oivallus hälventää sen taikakehän, joka monen mielestä ympäröi tätä pientä sanaa ”minä”. Se ei lisää mitään itsetietoisuuden käsitteeseen vaan saa koko sisältönsä siitä.” Tähän käsitykseen voidaan täysin yhtyä, siihenkin ettei minä-sanalle saa antaa mitään ”taikakehää”, mikä vain hämmentää asian selvää ymmärtämistä. Mutta asian olemukselle ei ole ratkaisevaa, millä tavoin sen *kielellinen ilmaisu* on muodostunut. Merkitsevää on juuri se, että itsetietoisuutena minän olemus on vanhempi kuin sana ”minä” ja että ihmisen on käytettävä tätä sanaa siihen kuuluvine merkityksineen siitä, mitä hän vuorovaikutuksessa ulkomaailman kanssa kokee toisin kuin eläin. Yhtä vähän kuin kolmion olemus voidaan selittää osoittamalla, miten sana ”kolmio” on syntynyt, merkitsee ”minän”

olemukselle se, mitä voidaan tietää minä-sanankäytöstä kielen kehityksen kuluessa.

Vasta tietoisuussielun tasolla paljastuu minän todellinen luonne. Tunto- ja älysielun tasolla ihmissielu eläytyy ulkoiseen maailmaan, kun taas tietoisuussieluna se tavoittaa oman olemuksensa. Tietoisuussielu havaitsee minän ainoastaan tietynlaisen sisäisen toiminnan avulla. Mielikuvat ulkoisista ilmiöistä muodostuvat sitä mukaa kuin ilmiöt tulevat ja menevät, ja nämä mielikuvat kehittyvät älyn piirissä omalla voimallaan. Mutta jos minän on havaittava itsensä, ei riitä pelkkä vastaanottaminen. Sen täytyy sisäisellä toiminnalla kohottaa omista syvyyksistään olemuksensa tullakseen siitä tietoiseksi. Minän havaitsemisesta – itsetietoisuudesta – alkaa minän sisäinen toiminta. Tämän toiminnan ansiosta on minän havaitsemisella tietoisuussielussa ihmiselle aivan toinen merkitys kuin kaiken sen havaitsemisella, mikä ilmenee ihmissielulle kolmen ruumiillisen olemuspuolen ja sielun kahden muun jäsenen välityksellä. Voima, joka ilmenee minän havainnossa, on laadultaan sama, mikä ilmenee kaikkialla maailmassa. Ruumiissa ja sielun alemmissa jäsenissä se ei kuitenkaan esiinny välittömästi vaan ainoastaan asteittaisina vaikutuksina. Sen alin ilmeneminen tapahtuu fyysisessä ruumiissa. Sitten se kohoaa asteittain siihen, mikä täyttää älysielun. Voidaan sanoa, että jokaisella tasolla putoaa yksi sitä ympäröivä verho. Siinä, mikä täyttää tietoisuussielun, se astuu verhottomana sielun sisimpään. Siellä se kuitenkin on vain kuin pisara henkisyiden merestä. Mutta tämä henkisyys ihmisen on ensin tavoitettava itsessään. Hänen täytyy tiedostaa se itsessään, sitten vasta hän voi löytää sen ilmaukset maailmassa.

Sitä tekijää, mikä pisanan tavoin tulee tietoisuussieluun, hengentiede nimittää *hengeksi*. Siten on tietoisuussielu yhteydessä henkeen, joka sisältyy kaikkeen havaittavaan maailmaan. Jos ihminen haluaa tavoittaa ulkoisissa ilmiöissä piilevän hengen, sen täytyy tapahtua samalla tavalla kuin hän tavoittaa tietoisuussielussa minän.

Toiminta, joka on johtanut minän havaitsemiseen, on suunnattava ulkoiseen maailmaan. Siten ihminen kehittää samalla olemuksensa korkeammalle tasolle. Hänen ruumiinsa ja sielunsa toimintaan tulee jotakin uutta. Seuraava askel on, että hän kehittää sitä mikä piilee hänen alemmissa sielunjäsenissään. Tämä on minän työtä sielussa.

Millä tavoin tämä työskentely tapahtuu, käy selville, kun vertaa alempien pyyteiden, aistillisten halujen vallassa olevaa ihmistä kypseneeseen ihmiseen. Jälkimmäinen kehittyy edellisestä, kun tämä luopuu tietyistä alemmista taipumuksistaan ja kääntyy kohti korkeampaa. Hän on silloin *minästään käsin* vaikuttanut jalostavasti ja henkistävästi sieluunsa. Minä on tullut sielunelämän valtiaaksi. Tämä voi mennä niin pitkälle, ettei mikään vietti tai halu voi saada sijaa sielussa ilman että minän voima sen sallii. Tällä tavoin koko sielu muuttuu minän ilmennykseksi, mitä aikaisemmin oli vain tietoisuussielu. Kulttuurielämä ja ihmisten henkinen pyrkimys onkin pohjimmiltaan toimintaa, joka tähtää tällaiseen minän herruuteen. *Jokainen* nykyään elävä ihminen on tahtoen tai tahtomattaan mukana tässä toiminnassa siitä riippumatta, onko hän siitä tietoinen vai ei.

Tällä tavoin toimien ihmisolemus kohoaa korkeammalle tasolle. Siten ihminen kehittää itsessään uusia olemuspuolia. Nämä piilevät ihmisessä mahdollisuuksina. Työskennellen minästä käsin sielussaan ihminen ei ainoastaan ala hallita sielunelämänsä ja saada esiin siihen sisältyviä mahdollisuuksia, vaan hän voi myös laajentaa tätä tietoista toimintaansa. Hän voi ulottaa sen sieluruumiiseen. Siten minä tavallaan valtaa sieluruumiin ja yhdistyy sen piilevään olemukseen. Minän tällä tavoin valtaamaa ja muuntamaa sieluruumista voidaan nimittää *henkiminäksi* tai henki-itseksi (itämainen nimitys ”manas”). Henkiminä on korkeampi ihmisolemuksen osa, joka piilee siinä ikään kuin ituna ja tulee esiin sitä mukaa kuin ihminen kehittää itseään.

Samoin kuin ihminen valtaa sieluruumiinsa siten, että hän tunkeutuu siinä piileviin voimiin, hän kehityksen kuluessa valtaa myös elämänruumiin. Elämänruumis vaatii kuitenkin voimakkaampaa kehittämistä, sillä sen voimat ovat tavallaan kahden verhon takana, kun sieluruumiin voimat ovat vain yhden verhon takana. Käsityksen niiden kehittämisen erilaisuudesta voi saada tarkastelemalla tiettyjä muutoksia, joita ihmisessä tapahtuu hänen varttuessaan aikuiseksi. Tiedyt sielunominaisuudet kehittyvät, kun minä alkaa vaikuttaa sielussa. Halut ja pyyteet, ilo ja tuska saattavat silloin muuttua. Ihmisen tarvitsee vain muistaa lapsuuttaan. Mistä hän iloitsi? Mistä hän kärsi? Mitä hän on oppinut sen lisäksi, mitä hän lapsena osasi? Kaikki tämä muuttuminen on ilmausta siitä, että minä on vallannut alaa sieluruumiissa, joka on ilon ja surun, riemun ja murheen tyysija. Verratkaamme tähän, miten vähän eräät toiset ihmisen ominaisuudet muuttuvat vastaavana aikana, esimerkiksi temperamentti ja luonteenpiirteet. Ihminen, joka lapsena on äkkikipikainen, säilyttää yleensä tämän piirteen myöhempäänkin ikäänsä. Monet kiistävät kokonaan mahdollisuuden, että ihmisen perusluonne voisi muuttua. He ovat sitä mieltä, että se säilyy samana koko elämän ajan, ilmenee vain eri puolilta. Tämä käsitys pohjaa kuitenkin puutteelliseen havainnointiin. Jos pystyy näkemään tällaisia asioita, huomaa että myös ihmisen temperamentti ja luonne muuttuvat minän vaikutuksesta. Tämä muuttuminen on kuitenkin hidasta verrattuna edellä mainittujen ominaisuuksien muuttumiseen. Voimme verrata näiden molempien muuttumisten suhdetta kellon tuntiviisarin ja minuuttiviisarin liikkeiden suhteeseen. Voimat, jotka tuottavat luonteen ja temperamentin muuttumisen, ovat peräisin elämänruumiin alueelta. Ne ovat samanlaatuisia kuin voimat, jotka vallitsevat elämäntapahtumissa: kasvun, aineenvaihdunnan ja suvunjakumisen voimat. Tämän kirjan myöhemmät esitykset valaisevat vielä näitä kysymyksiä.

Minä ei siis vaikuta sieluruumiissa silloin, kun ihminen antautuu ilon ja surun, riemun ja tuskan valtaan, vaan silloin kun nämä sielunominaisuudet kehittyvät. Samalla tavalla toiminta kohdistuu elämänruumiiseen, kun minä alkaa kehittää luonteenominaisuuksiaan ja temperamenttiaan. Jokainen ihminen osallistuu tietoisesti tai tiedottomasti tähänkin muutokseen. Voimakkaimmin vaikuttavat tavallisessa elämässä tähän suuntaan uskonnolliset virikkeet. Kun ihminen yhä uudelleen syventyy, sellaisiin virikkeisiin, niistä muodostuu voima, joka vaikuttaa aina elämänruumiiseen saakka. Heikommat virikkeet saavat aikaan sieluruumiin muuttumista. Ne tulevat oppimisesta ajattelusta ja tunteiden kehittämisestä ja riippuvat suuresti elämän vaihtuvista tilanteista, kun taas uskonnolliset tunnot antavat ajattelulle, tuntemiselle ja tahdolle yhtenäisen luonteen. Ne levittävät yhtenäistä valoa koko sielunelämään. Ihminen ajattelee ja tuntee tänään yhtä, huomenna toista. Se johtuu mitä erilaisimmista syistä. Mutta jos uskonnollisen tuntemisen avulla saa aavistuksen jostakin sellaisesta, mikä säilyy elämän vaihteluissa, kokee kaikkien sielunelämysten taustalla tietyn pysyvän perustunnon. Uskonnolla on siten koko sielunelämää läpäisevä merkitys. Jatkuvasti toistuvina sen virikkeet vaikuttavat ihmiseen yhä syvemmin. Sen vaikutus ulottuu elämänruumiiseen saakka. Samanlainen on todellisen taiteen vaikutus ihmiseen. Kun hän taiteoksen ulkoisen muodon, värin tai sävelen kautta, tunteella ja ajatuksella tunkeutuu sen henkisiin perustoihin, vaikuttavat minän siten saamat virikkeet aina elämänruumiiseen asti. Kun ajattelee tämän ajatuksen loppuun saakka, ymmärtää miten valtava merkitys taiteella on koko inhimilliselle kehitykselle.

Tässä on esitetty vain eräitä näkökohtia elämänruumiiseen vaikuttavista virikkeistä. Ihmiselämässä on tosiasiaa paljon sellaisia virikkeitä, jotka eivät kuitenkaan ole niin helposti havaittavissa kuin tässä kuvatut.

Edellä sanotusta käy ilmi, että ihmisessä piilee toinenkin olemuspuoli, jota minä kehittää esiin. Sitä voidaan pitää hengen toisena olemuspuolena ja nimittää *elämänhengeksi* (itämaisen viisauden mukaan ”buddhi”). Nimitys ”elämänhenki” on sille osuva siitä syystä, että siinä ilmenevät samat voimat kuin elämänruumiissa. Jälkimmäisessä ei kuitenkaan vaikuta inhimillinen miinus. Ilmetessään elämänhenkenä elämänruumiin voimat ovat minän täyttämiä.

Ihmisen tiedollinen (intellektuaalinen) kehitys, tunteiden ja tahdonilmausten puhdistuminen ja kypsyminen merkitsee hänen sieluruumiinsa muuntumista henki-itseksi. Hänen uskonnolliset elämyksensä ja eräät muut kokemuksensa vaikuttavat elämänruumiiseen ja muuntavat sen elämänhengeksi. Tavallisessa elämässä tämä tapahtuu enemmän tai vähemmän tiedottomasti. Ns. *vihkimys* tarkoittaa, että ihminen ottaa tietoisesti käsiinsä henki-itseen ja elämänhengen kehittämisen. Siitä puhutaan myöhemmässä luvussa. Tässä on tarkoitus osoittaa, että ihmisessä sielun ja ruumiin ohella vaikuttaa henki. Myöhemmin voimme todeta, että tämä henki kuuluu ihmisen *ikuisen* luontoon katoavan ruumiin vastakohtana.

Mutta minän työskentely ei pääty sieluruumiiseen ja elämänruumiiseen. Se ulottuu myös fyysiseen ruumiiseen. Aavistuksen minän vaikutuksesta fyysiseen ruumiiseen voi saada, kun havaitsee, miten eräät elämykset aiheuttavat esimerkiksi punastumista ja kalpenemista. Tässä minä aiheuttaa tietyn ilmiön fyysisessä ruumiissa. Kun minän vaikutuksesta fyysisessä ruumiissa tapahtuu muutoksia, minä on tosiasiallisesti yhteydessä fyysisen ruumiin voimiin. Voidaan silloin sanoa, että minä muovaa sellaisen toiminnan avulla fyysistä ruumista. Tätä ilmaisua ei saa ymmärtää väärin. Se ei merkitse, että tämä toiminta olisi millään tavalla aineellista. Mikä fyysisessä ruumiissa näyttää aineelliselta, on vain sen ulkoinen puoli. Tämän taustalla ovat laadultaan henkiset voimat. Kysymys ei ole minän toiminnasta fyysisen ruumiin aineellisessa

puolella, vaan sen näkymättömissä voimissa, jotka vaikuttavat sen rakentumisessa ja tuhoutumisessa. Tavallisessa elämässä ihminen voi olla vain hyvin vähän tietoinen tästä minän toiminnasta fyysisessä ruumiissa. Täyden selvyuden hän voi saavuttaa vasta kun hän yliaistisen tiedon pohjalta ottaa tietoisesti tämän tehtävän omiin käsiinsä. Silloin käy ilmi, että ihmisellä on vielä kolmaskin henkinen olemuspuoli, jota fyysisen ihmisen vastakohtana voidaan nimittää *henki-ihmiseksi* (itämaisen viisauden mukaan ”atma”).

Henki-ihmisen suhteen harhautuu helposti siitä syystä, että fyysistä ruumista pidetään ihmisen alimpana olemusosana. Siksi on vaikeata ymmärtää, että ihmisolemuksen korkein jäsen saavutettaisiin työskentelemällä tässä fyysisessä ruumiissa. Mutta juuri siksi että fyysinen ruumis kätkee siinä vaikuttavan hengen kolmen verhon taakse, on korkeimman laatuinen inhimillinen toiminta tarpeen, jotta minä voisi yhdistyä fyysisen ruumiin piilevään henkeen.

Hengentieteen mukaan ihminen muodostuu erilaatuisista olemuspuolista. Ruumiillisia ovat laadultaan fyysinen ruumis, elämänruumis ja sieluruumis. Sielullisia ovat tuntosielu, älysielu ja tietoisuussielu. ”Minä” levittää valoaan sieluun. Henkisiä ovat laadultaan henkiminä, elämänhenki ja henki-ihminen. Edellisistä esityksistä käy selville, että tuntosielu ja sieluruumis jäsentyvät läheisesti yhteen ja muodostavat tietystä mielessä kokonaisuuden. Samalla tavalla ovat tietoisuussielu ja henkiminä tietty kokonaisuus, sillä henki syttyy tietoisuussielussa säteillen sieltä muihin ihmisluonnon osiin. Näin ollen voidaan ihminen jäsentää seuraavasti. Sieluruumis ja tuntosielu voidaan katsoa yhdeksi olemuspuoleksi, samoin tietoisuussielu ja henkiminä. Älysielua voidaan yksinkertaisesti sanoa ”minäksi”, koska se on osallinen minäluonnosta ja tavallaan jo ”minä”, joka ei ole vielä tietoinen henkisestä olemuksestaan. Siten saadaan seitsemän ihmisolemuksen jäsentä (1) fyysinen ruumis, (2) eetteri- eli elämänruumis, (3) astraali- eli sieluruumis, (4) minä, (5) henkiminä, (6) elämänhenki, (7) henki-ihminen.

Materialistisesti ajattelevalle ei tämän seitsenlukuun perustuvan ihmisolemuksen jäsenyyksen pitäisi olla ”hämärää taikauskoa”, jos hän pysyy edellä esitetyn puitteissa eikä itse lisää siihen taikauskoa, kuten usein tapahtuu. Näistä ihmisen seitsemästä olemuspuolesta voidaan puhua henkisen tutkimuksen näkökannalta, samoin kuin puhutaan valon seitsemästä väristä ja ääniasteikon seitsemästä sävelestä (jolloin oktaavia pidetään perussävelen kertauksena). Niin kuin valo ilmenee seitsemänä värinä ja ääni seitsemänä sävelasteena, ilmenee *yhtenäinen* ihmisluonto edellä kuvattuina seitsemänä olemuspuolena. Yhtä vähän kuin seitsenluku äänen ja värin tarkastelussa on ”taikauskoa”, on niin laita ihmisolemuksen jäsenyyksen suhteen. (Eräässä tilaisuudessa, jossa tämä ajatus esitettiin suullisesti, väitettiin vastaan, että värien suhteen ei päde seitsenluku, koska punaisen ja violetin tuolla puolen on vielä värejä, joita silmä ei voi havaita. Mutta tässäkin suhteessa vertaus väreihin on paikallaan, sillä ihmisolemus jatkuu toisaalta yli fyysisen ruumiin ja toisaalta yli henki-ihmisen; tämä jatkuminen on vain ”henkisesti näkymättömiä”, kuten punaisen ja violetin ulkopuolella olevat värit ovat fyysiselle silmälle näkymättömiä. Tämä huomautus oli tehtävä, koska syntyy helposti käsitys, että henkinen tarkastelu ei olisi luonnontieteellisen ajattelun tavoin täsmällistä. Jos todella perehtyy siihen, missä tässä on tarkoitettu, voi todeta sen olevan sopuinnassa aidon luonnontieteen kanssa – sekä silloin, kun luonnontieteellisiä tosiasioita käytetään havainnollistamaan esitystä, että myös silloin, kun välittömästi viitataan luonnontutkimukseen.)

UNI JA KUOLEMA

Valvetietoisuuden luonnetta ei voida ymmärtää tarkastelematta unitilaa. Eikä voida päästä selville elämän olemuksesta ottamatta huomioon kuolemaa.

Monessa ihmisessä herättää epäilyksiä hengentiedettä kohtaan se tapa, millä siinä käsitellään unta ja kuolemaa. Voidaan kyllä arvostaa niitä vaikuttimia, joista nämä epäilyt ovat lähtöisin. Eräs sellainen vaikutin on näkemys, että ihmisen tarkoitus on elää aktiivista elämää ja että hänen saavutuksensa riippuu siitä tarmosta ja innosta, millä hän antautuu työhönsä. Sellaisten ilmiöiden pohittaminen kuin ovat uni ja kuolema johtaa vain turhiin kuvitelmiin. Niiden torjumista pidetään helposti terveen mielen ilmauksena ja antautumista sellaisiin ”turhiin kuvitelmiin” sairaalloisuutena, johon lankeavat henkilöt, joilta puuttuu elämänvoimaa ja jotka eivät kykene ”todelliseen työhön”.

On väärin pitää tällaista arvostelua ilman muuta perusteettomana. Siihen sisältyy neljännestotuus, jota kolmen muun neljänneksen osalta on täydennettävä. Kieltämällä se herätetään vain epäluuloa niissä, jotka ymmärtävät hyvin tuon yhden neljänneksen, mutta joilla ei ole aavistustakaan kolmesta muusta.

On nimittäin myönnettävä, että unen ja kuoleman ongelman tutkiminen on sairaalloista, jos se heikentää ihmistä ja vierottaa hänet todellisesta elämästä. Kaikkina aikoina on ollut oppeja, jotka nimittävät itseään salatieteeksi ja joilla on epäterve, elämänvastainen luonne. Mutta tämä epäterve luonne ei ole lähtöisin *todellisesta* yliaistisesta tiedostamisesta.

Yhtä vähän kuin ihminen voi jatkuvasti valvoa, yhtä vähän hän voi suoriutua elämän todellisista tehtävistä ilman sitä, mitä hän saa henkisestä maailmasta. Elämä jatkuu ihmisen nukkuessa, ja ne

voimat, jotka toimivat valvetilan aikana, ammentavat vahvistusta ja vireyttä unitilasta. Tämän voi havaita ulkoisessakin elämässä. Mutta maailma on laajempi kuin *tämä* havaintokenttä. Tätä on täydennettävä ja hedelmöitettävä sillä, mitä voidaan tietää näky-mättömästä maailmasta. Ellei ihminen yhä uudelleen saisi unesta tuoreita voimia ehtyneiden tilalle, hänen täytyisi ennen pitkää menehtyä. Samoin täytyy maailmankatsomuksen, jota henkinen tieto ei hedelmöitä, päätyä lopulta tyhjiyteen. Näin on myös kuoleman suhteen. Elolliset olennot kuolevat, jotta voisi syntyä uutta elämää. Juuri henkinen tieto tekee ymmärrettäväksi Goethen lauseen: ”Luonto on keksinyt kuoleman luodakseen paljon elämää.” Niin kuin tavallisessa mielessä ei voisi olla elämää ilman kuolemaa, ei voi olla aistittavan maailman todellista tiedostamista ilman tietoa yliaistisesta maailmasta. Aistittavaa koskevan tiedon on aina uudelleen ammennettava yliaistisesta voidakseen kehittyä. Yliaistinen tieto elävöittää ulkoisen tiedon. Se ei milloinkaan heikennä elämää, kun se esiintyy todellisessa muodossaan. Se vahvistaa elämää ja tervehdyttää sen yhä uudelleen, kun elämä itsensä varaan jätettynä käy heikoksi ja sairaaksi.

Ihmisen vaipussa uneen hänen olemuspuoltensa keskinäinen suhde muuttuu. Siihen osaan nukkuvaa ihmistä, joka lepää vuoteessa, sisältyy fyysinen ruumis ja eetteriruumis, mutta ei astraaliruumista ja ”minää”. Koska eetteriruumis pysyy unenkin aikana fyysisen ruumiin yhteydessä, elintoiminnot voivat jatkua. Siitä erillään täytyisi fyysisen ruumiin hajota. Sen sijaan puuttuu ajattelun ja tietoisten tunteen- ja tahdonilmausten mahdollisuus unen aikana. Sielunelämän kantaja on astraaliruumis. Ennakkoluulottomasti ajatellen ei voida päätellä, että astraaliruumis iloineen ja suruineen, ajatus- ja tahdonmaailmoineen olisi hävinnyt. Se on olemassa, vaikka toisessa tilassa. Jotta ”minä” ja astraaliruumis voisivat tietoisesti kokea sielunelämän sisällön, on tarpeen, että astraaliruumis on fyysisen ruumiin ja eetteriruumiin yhteydessä. Näin on laita ihmisen

valvoessa, mutta ei unitilassa. Silloin astraaliruumis on toisenlaisessa tilassa kuin ollessaan fyysisen ja eetteriruumiin yhteydessä. Hengentieteen tehtävä on tutkia tätä astraaliruumiin tilaa.

Ulkomaailman kannalta katsoen näyttää astraaliruumis unitilassa häviävän. Henkisen tutkimuksen on seurattava sen elämää tässä tilassa. Unitilan todellisen luonteen ymmärtämiseksi tarvitaan yliaistisia havaintoja. Mutta kun tuodaan julki, mitä tällä tavoin voidaan todeta, ennakkoluuloton ajattelu saattaa sen ilman muuta käsittää. Sillä yliaistisen maailman tapahtumat ilmenevät vaikutuksina näkyvässä maailmassa. Kun huomataan, miten henkisen tutkimuksen tulokset vasta tekevät aistittavat ilmiöt ymmärrettäviksi, tämä elämän antama vahvistus on juuri sen laatuinen todistus, jota henkisen tiedon suhteen voidaan vaatia. Vaikka ei haluaisi käyttää myöhemmässä luvussa esitettäviä menetelmiä henkisen havainnon saavuttamiseksi, voi kuitenkin tehdä seuraavan kokemuksen. Voidaan soveltaa henkisen tutkimuksen tuloksia aistittaviin ilmiöihin ja tällä tavoin havaita, että elämä tulee siten ymmärrettävämmäksi. Tällainen tarkastelija tulee sitä vakuuttuneemmaksi, mitä tarkemmin ja yksityiskohtaisemmin hän tarkastelee tavallista elämää.

Vaikka astraaliruumis ei unen aikana tietoisesti koe mielikuvia, iloa ja surua, se ei kuitenkaan ole toimeton. Se toimii juuri unitilassa erityisen vireästi. Tähän toimintaan sen on rytmisesti palattava yhä uudelleen palveltuaan välillä fyysisistä ruumista ja eetteriruumista. Samoin kuin heilurin, joka on lyönyt vasemmalle ja palannut keskiasemaan, täytyy tämän liikkeen voiman vaikutuksesta heilahtaa oikealle, on astraaliruumiin ja sen yhteydessä olevan minän – toimituaan jonkin aikaa fyysisessä ja eetteriruumiissa – tämän toiminnan seurauksena elettävä seuraava aika ruumiittomana sielullis-henkisessä ympäristössä. Normaalisti ihminen tulee tiedottomaksi astraaliruumiin ja ”minän” siirtyessä ruumiittomaan tilaan, koska tämä on valvetilassa (fyysisen ruumiin ja eetteriruumiin yhteydessä) kehitetyn tietoisuustilan *vastakohta*, kuten heilurin oikean-

puoleinen liike on vasemmanpuoleisen vastakohta. Tämän tiedotomuuteen vajoamisen tarpeen ihmisen henkissielullinen olemus kokee *väsymyksenä*. Väsymys on ilmaus siitä, että astraaliruumis ja minä valvetilassa hajottavat sen, mitä puhtaasti orgaaninen – tiedoton – muototoiminta on rakentanut fyysisessä ja eetteriruumiissa unitilan aikana. Tämä tiedoton muototoiminta ja se, mitä ihmisessä tapahtuu valvetilassa, ovat vastakohtia, joiden tulee rytmisesti seurata toisiaan.

Ihmisen fyysinen ruumis voi saada sille kuuluvan muodon ainoastaan eetteriruumiin ansiosta. Tämän ihmismuodon voi fyysiselle ruumiille antaa vain sellainen eetteriruumis, joka puolestaan saa tarvittavat voimat astraaliruumiilta. Eetteriruumis on fyysisen ruumiin muovaaja, arkkitehti. Mutta se voi muovailla oikealla tavalla vain saamalla astraaliruumiilta siihen virikkeen. Astraaliruumiissa ovat *esikuvat*, joiden mukaan eetteriruumis antaa fyysiselle ruumiille muodon. Ihmisen valvetilassa astraaliruumis ei kuitenkaan sisällä näitä esikuvia ainakaan riittävässä määrin. Valvetilan aikana ihmissielu asettaa *omat* kuvansa näiden esikuvien tilalle. Kun ihminen suuntaa aistinsa ulkomaailmaan, hänen havaintonsa muodostuvat hänessä kuviksi, jotka ovat ulkomaailman jäljennöksiä. Nämä jäljennökset peittävät niitä kuvia, jotka antavat eetteriruumiille virikkeen fyysisen ruumiin ylläpitämiseen. Vain silloin ne eivät olisi haitallisia, jos ihminen voisi omalla toiminnallaan antaa astraaliruumiille sellaisia kuvia, jotka vaikuttavat oikealla tavalla eetteriruumiiseen. Mutta juuri nämä häiriöt esittävät tärkeää osaa ihmiselämässä. Tämä ilmenee siten, että esikuvat eivät valvetilan aikana vaikuta täydellä voimallaan. Astraaliruumis suorittaa valvetehtävänsä fyysisen ruumiin sisäpuolella; unen aikana se vaikuttaa siihen sen ulkopuolelta.

Kuten fyysinen ruumis tarvitsee esimerkiksi ravitsemuksessa ulkomaailmaa, joka on sen kanssa saman laatuista, samoin on laita myös astraaliruumiin. Kuvitelkaamme fyysistä ihmisruumista

eristettynä ympäröivästä maailmasta. Sen täytyisi tuhoutua. Se ei voi olla olemassa ilman fyysistä ympäristöään. Maan täytyy tosiaan olla juuri sellainen kuin se on, jotta fyysiset ihmisruumiit voisivat olla olemassa. Ihmisruumis on itse asiassa vain maan osanen, laajemmassa mielessä osa koko fyysistä maailmankaikkeutta. Sen suhde tähän on samankaltainen kuin sormen suhde koko ihmisruumiiseen. Jos sormi irrotetaan kädestä, se ei enää ole mikään sormi. Se kuihtuu. Samoin menehtyisi ihmisruumis, jos se irrotettaisiin siitä ruumiista, jonka osa se on, niistä elämänehdosta, jotka maa sille tarjoaa. Jos se nostettaisiin kyllin korkealle maanpinnan yläpuolelle, se tuhoutuisi niin kuin sormi, joka on irrotettu kädestä. Ihminen huomaa tämän seikan vähemmän fyysisestä ruumiista kuin sormesta, koska sormi ei voi käyskennellä ruumiin pinnalla niin kuin ihminen maan pinnalla, joten sen riippuvuus on helpommin havaittavissa.

Samoin kuin fyysinen ruumis kuuluu fyysiseen maailmaan, asettuu myös astraaliruomis omaan maailmaansa. Valvetilassa se on irtautunut siitä. Tätä voi selvittää vertauksen avulla. Kuvitelkaamme astiaa, jossa on vettä. Tässä vesimäärässä ei pisara ole mitään erillistä. Mutta otamme pienen sienen, joka imee itseensä pisaran tästä vesimäärästä. Tämän suuntaista tapahtuu astraaliruumiille ihmisen herätessä. Unen aikana se on itsensä laatusessa maailmassa, johon se tavallaan kuuluu. Ihmisen herätessä fyysinen ruumis ja eetteriruomis imevät sen itseensä. Ne täyttyvät sillä. Ne sisältävät ne elimet, joiden avulla astraaliruomis havaitsee ulkomaailman. Mutta voidakseen tehdä näitä havaintoja sen täytyy poistua omasta maailmastaan. Ainoastaan tästä omasta maailmastaan se voi saada ne esikuvat, jotka se tarvitsee eetteriruomista varten.

Niin kuin fyysinen ruumis saa ravintoa ulkomaailmasta, saa astraaliruomis unen aikana *kuvia* sitä ympäröivästä maailmasta. Se elää silloin tosiasiallisesti fyysisen ruumiin ja eetteriruumiin ulkopuolella maailmankaikkeudessa, samassa maailmankaikkeudessa,

josta koko ihminen on syntynyt. Siellä on myös niiden kuvien lähde, joiden mukaan ihminen saa muotonsa, Hän on sopusointuisesti jäsentynyt tähän maailmankaikkeuteen. Tästä suuresta sopusoinnusta hän irtautuu valvoessaan voidakseen tehdä ulkoisia havain-toja. Unitilassa hänen astraaliruumiinsa palaa takaisin maailman-kaikkeuden sopusointuun. Ihmisen herätessä se tuo sieltä ruumiille niin paljon voimia, että se voi jonkin aikaa olla poissa tuosta sopusoinnusta. Astraaliruumis palaa unitilassa takaisin kotimaahansa ja ammentaa sieltä uusia voimia elämää varten. Ulkoinen oire siitä lahjasta, jonka astraaliruumis tuo kerallaan, on virkistävä tunne, jonka terve uni antaa. Tulemme myöhemmin näkemään, että tämä astraaliruumiin kotimaa on paljon laajempi kuin se fyysinen ympäristö, johon fyysinen ruumis ahtaammassa mielessä kuuluu. Ihminen on fyysisenä olentona osa maasta, mutta hänen astraaliruumiinsa kuuluu maailmoihin, joissa on muitakin taivaankappaleita kuin maa.

Pitäisi olla tarpeetonta mainita eräästä näiden seikkojen yhteydessä esiintyvistä väärinkäsityksestä. Nykyisenä aikanamme, jolloin tietyt materialistiset katsomukset ovat vallalla, väitetään että tieteellisesti voi unen ilmiötä tutkia vain sen fyysisten edellytysten perusteella. Vaikka tutkijat eivät vielä ole yksimielisiä unen fyysisistä syistä, niin eräs asia heidän mielestään on varma: fyysiset toiminat aiheuttavat tämän ilmiön. Yliaistinen tutkimus ei ole ristiriidassa tämän väitteen kanssa. Se tunnustaa unen fyysiset edellytykset, samoin kuin sen, että aineellista taloa rakennettaessa on liitettävä tiili toiseen ja että talon valmistuttua sen rakenne voidaan selittää puhtaasti mekaanisten lakien mukaan. Mutta talon syntymiseen on rakentajan ajatus välttämätön. Sitä ei voida löytää, jos tutkitaan pelkästään fyysisiä ehtoja. Samoin kuin niiden fyysisten ehtojen takana, jotka tekevät talon ymmärrettäväksi, ovat sen rakentajan ajatukset, niin on sen taustalla, mitä fyysinen tiede aivan oikein esittää, se maailma mistä henkinen tieto puhuu. Tätä vertausta käytetään

usein osoittamaan, että on oikeutettua puhua maailman henkisestä perustasta. Sitä voidaan pitää kuluneena vertauksena. Mutta näissä asioissa ei ole kysymys siitä, ovatko tietyt käsitteet tuttuja, vaan siitä että annamme niille oikean merkityksen. Esteenä voi olla se, että vastakkaiset käsitykset vaikuttavat liian voimakkaasti arvostelumme voidaksemme oikein tajuta tuota merkitystä.

Valvetilan ja syvän unen välillä ovat unet. Unielämykset näyttävät kirjavan kuvamaailman aaltoilulta, johon kuitenkin kätkeytyy tiettyjä sääntöjä ja lakeja. Unielämässä ihminen on irtautunut valvetietoisuuden laeista, jotka kytkevät hänet aistihavaintoon ja ajattelun sääntöihin. Unen salaperäisissä säännönmukaisuuksissa on sellaista, mitä ihminen aavistaa ja mikä vetää häntä puoleensa. Tämä on syvin syy siihen, että mielellämme vertaamme unennäköön sitä mielikuvituksen leikkiä, joka on taiteellisen tajun pohjana. Kun muistaa joitakin kuvaavia unia, tulee tästä vakuuttuneeksi. Joku näkee esimerkiksi unta, että hän ajaa luotaan koiran, joka häntä ahdistaa. Hän herää ja huomaa työntävänsä syrjään peitettä, joka on joutunut epätavalliseen kohtaan hänen yllään ja tuntuu siksi epämuksavalta. Mitä on uni tässä tehnyt aistittavasta tapahtumasta? Tavalliset aistihavainnot uni jättää kokonaan tiedottomuuteen. Mutta se säilyttää olennaisen, nimittäin sen tosiseikan, että ihminen haluaa torjua jotakin. Ja tästä se punoo kuvamaisen tapahtuman. Kuvat sinänsä ovat valve-elämän jälkikaikua. Uni olisi samasta aiheesta voinut loihtia toisenlaisiakin kuvia. Mutta ne ilmaisevat vertauskuvallisesti tunnetta, että ihmisen on torjuttava jotakin. Uni luo vertauskuvia, se on symbolisti. Myös sisäiset tapahtumat voivat muuttua tällaisiksi unisymboleiksi. Joku uneksii, että tuli rätisee hänen vieressään ja että hän näkee liekkejä. Hän herää ja tuntee, että hänellä on liiaksi peittoja, että hänen on liian kuuma. Liiallisen lämmön tunne ilmenee vertauskuvana. Unessa toteutuu sangen dramaattisiakin kohtauksia. Joku näkee unta, että hän seisoo kuilun partaalla. Hän näkee lapsen juoksevan kuilua kohti. Hän kokee

kaikki tuskat ajatellessaan: kunpa lapsi ei olisi tarkkaamaton ja putoaisi syvyyteen. Hän näkee lapsen putoavan ja kuulee kumean jysähdyksen ruumiin saavuttaessa pohjan. Hän herää ja huomaa, että jokin esine on irtautunut huoneen seinästä ja pudotessaan aiheuttanut tuon kumean äänen. Tämän yksinkertaisen tapahtuman uni ilmaisee jännittävin kuvin. – Tässä ei ole syytä pohtia sitä, mistä johtuu, että viimeisessä esimerkissä esineen kumea jysähdys aiheutti kokonaisen tapahtumasarjan, joka tuntuu kestävän jonkin aikaa. Riittää, kun muistamme, että uni muuttaa *kuvaksi* sen mitä aistihavainto tarjoaisi.

Näemme miten ihmisen luovat voimat pääsevät valloilleen heti kun aistien toiminta lakkaa. Nämä samat luovat voimat vaikuttavat myös unikuvattomassa syvän unen tilassa, joka on valveisen sieluntilan vastakohta. Jotta tämä kuvaton unitila syntyisi, täytyy astraaliruumiin irtautua eetteriruumiista ja fyysisestä ruumiista. Se on unennäön aikana vain sen verran erillään fyysisestä ruumiista, ettei se ole enää yhteydessä aistimiin, mutta eetteriruumiiseen sillä on vielä tietty yhteys. Se että astraaliruumiin tapahtumia voidaan havaita kuvina, johtuu tästä yhteydestä eetteriruumiiseen.

Samalla hetkellä kun tämäkin yhteys katkeaa, häipyvät kuvat tajuttomuuden pimeyteen ja ihminen vaipuu kuvattomaan unitilaan. Mutta sekavat ja useinkin tolkuttomat unikuvat johtuvat siitä, että astraaliruumis irtauduttuaan fyysisen ruumiin aistimista ei pysty yhdistämään kuviaan oikeisiin esineisiin ja tapahtumiin ulkoisessa ympäristössään. Tätä tosiasiaa selventävät erinomaisesti sellaiset unet, jolloin minä tavallaan jakautuu. Joku näkee unta, että hän ei osaa vastata kysymykseen, mutta heti sen jälkeen opettaja itse vastaa oikein. Koska uneksija ei voi käyttää fyysisen ruumiinsa havaintoelimiä, hän ei pysty yhdistämään näitä molempia toimintoja samaan ihmiseen, itseensä. Jotta ihminen tuntisi itsensä pysyväksi ”minäksi”, hänellä täytyy olla ulkoiset havaintoelimensä. Vain jos ihminen olisi saavuttanut kyvyn tulla tietoiseksi ”minästään” muulla

tavoin kuin ulkoisten havaintoelimien avulla, hän saattaisi havaita pysyvän ”minänsä” myös fyysisen ruumiinsa ulkopuolella. Sellaisia kykyjä on yliaistisen tietoisuuden pyrittävä saavuttamaan, ja tässä kirjassa tullaan esittämään, miten siihen voidaan päästä.

Kuolema ei merkitse muuta kuin että ihmisen olemuspuolten keskinäinen yhteys muuttuu. Mitä yliaistinen havainto voi tässä suhteessa todeta, siitä ovat ulkomaailmassa näkyvissä seuraukset. Ennakkoluulottomasti arvostellen ulkoisen elämän havainnot vahvistavat tässäkin yliaistisen tutkimuksen tuloksia. Tässä tapauksessa ei näkymättömän ilmeneminen näkyvässä ole kuitenkaan yhtä selvää. On vaikeampi tajuta koko todellisuudessaan sitä, mikä ulkoisen elämän ilmiöissä vahvistaa kuolemaa koskevia yliaistisia tutkimustuloksia. Näiden tietojen leimaaminen mielikuvituksen tuotteiksi on helppoa, jos *ei halua* tietää mitään siitä, millä tavoin aistittavassa ilmenee yliaistinen.

Kun unitilaan siirryttäessä vain astraaliruumis irtautuu eetteriruumiista ja fyysisestä ruumiista, jotka jäävät toistensa yhteyteen, erkanevat kuolemassa myös fyysinen ruumis ja eetteriruumis toisistaan. Fyysinen ruumis jää omien voimiensa varaan ja sen täytyy tällöin hajota. Eetteriruumis joutuu kuoleman jälkeen tilaan, missä se ei syntymästä kuolemaan ole milloinkaan ennen ollut – lukuun ottamatta tiettyjä poikkeustiloja, joista puhutaan myöhemmin. Se on nimittäin nyt astraaliruumiin yhteydessä fyysisen ruumiin ulkopuolella, sillä eetteriruumis ja astraaliruumis eivät eroa heti kuoleman jälkeen. On olemassa voima, joka sitoo ne joksikin aikaa toisiinsa. Jos tätä voimaa ei olisi, ei eetteriruumis voisi irtautua fyysisestä ruumiista. Sillä ne pysyvät muuten yhdessä: sen osoittaa unitila, jossa astraaliruumis ei kykene erottamaan niitä toisistaan. Tämä voima alkaa vaikuttaa kuoleman hetkellä. Se irrottaa eetteriruumiin fyysisestä ruumiista, niin että se pysyy astraaliruumiin yhteydessä. Henkinen havainto osoittaa, että tämä yhteys on erilainen eri ihmisillä. Se kestää muutamia päiviä. Tästä vaiheesta

mainitsemme tässä vain lyhyesti. – Myöhemmin astraaliruumis irtautuu eetteriruumiistaankin ja jatkaa matkaansa ilman sitä. Niiden yhdessäolon aikana ihminen on tilassa, jolloin hän voi havaita astraaliruumiinsa kokemuksia. Niin kauan kuin fyysinen ruumis on jäljellä, täytyy astraaliruumiin heti irtauduttuaan aloittaa ulkopuolinen työskentelynsä: kuluneiden elimien elvyttäminen. Mutta kun fyysinen ruumis on poissa, ei tätä työtä enää tarvita. Voima, jota käytettiin ihmisen nukkuessa, on kuitenkin jäljellä kuoleman jälkeen, ja sitä voidaan nyt käyttää toisiin tarkoituksiin. Sen ansios-ta käyvät astraaliruumiin omat toiminnat havaittaviksi.

Jos pysähdytään tarkastelemaan ainoastaan elämän ulkopintaa, voidaan kylläkin sanoa: nuo kaikki ovat väitteitä, jotka ovat ilmeisiä sellaisille, joilla on yliaistisen näkemisen lahja, mutta muilla ihmisillä ei ole mitään mahdollisuuksia tarkistaa niiden todenperäisyyttä. Asia ei kuitenkaan ole näin. Mitä yliaistinen tutkimus tällä tavalliselle näkemiselle niin etäisellä alueella voi havaita, sen voi, *kun se kerran on löydetty*, tavallinen arvostelukyky tajuta. Arvostelukyvyn on vain oikealla tavalla ymmärrettävä ne elämänyhteydet, jotka esiintyvät ulkomaailmassa. Ajatus, tunne ja tahto ovat sellaisessa suhteessa toisiinsa ja niihin kokemuksiin, joita ihmisellä on ulkoisessa elämässä, että niitä ei voida ymmärtää, ellei niiden näkyvää toimintatapaa pidetä näkymättömän ilmauksena. Tämä näkyvä toiminta käy ymmärrettäväksi vasta kun se fyysisen ihmiselämän kuluessa voidaan katsoa sen tulokseksi, minkä yliaistinen tutkimus havaitsee ei-fyysiseksi toiminnaksi. Ihminen on kuin pimeässä huoneessa ilman valoa tarkastellessaan tätä toimintaa ilman yliaistista tietoa. Samoin kuin näemme ympärillämme olevia esineitä vasta valossa, niin käy se, mitä ihmisen sielunelämässä tapahtuu, selväksi vasta yliaistisen tiedon avulla.

Ihmisen ollessa fyysisen ruumiinsa yhteydessä heijastuu ulkoinen maailma hänen tietoisuuteensa kuvina. Kun tämä ruumis on poissa, käy havaittavaksi, mitä astraaliruumis kokee, kun se ei enää ole

minkäänlaisten aistimien välityksellä yhteydessä ulkomaailmaan. Eetteriruumis, johon se vielä on kytketty, estää sitä kokemasta mitään uutta. Mutta kuluneen elämän *muistot* ovat jäljellä. Eetteriruumis levittää nämä nyt nähtäväksi laajana, eloisana tauluna. Tämä on ihmisen ensimmäinen kokemus kuoleman jälkeen. Hän näkee elämänsä syntymästä kuolemaan *kuvien* sarjana. Elämän aikana muisti toimii vain valvetilassa ihmisen ollessa fyysisen ruumiinsa yhteydessä. Se toimii ainoastaan sikäli kuin ruumis sallii. Sielulta ei mene hukkaan mitään, mikä on elämän aikana tehnyt siihen vaikutuksen. Jos fyysinen ruumis olisi tässä suhteessa täydellinen väline, sen täytyisi kyetä joka hetki loihtimaan oma menneisyytensä sielun nähtäväksi. Ihmisen kuollessa tämä este häviää. Niin kauan kuin eetteriruumis pysyy koossa, muisti on tavallaan täydellinen. Se häviää kuitenkin sitä mukaa kuin eetteriruumis menettää sen muodon, joka sillä oli ollut fyysisen ruumiin yhteydessä, jonka kaltainen se oli. Tästä syystä astraaliruumis jonkin ajan kuluttua erkaanee eetteriruumiista. Se voi olla tämän yhteydessä vain niin kauan kuin tämän fyysistä ruumista vastaava muoto säilyy. Syntymän ja kuoleman välillä voi eetteriruumis irtautua ainoastaan poikkeustapauksissa ja vain lyhyeksi ajaksi. Jos esimerkiksi ihmisen jokin jäsen joutuu puristukseen, voi osa eetteriruumiista irtautua fyysisestä ruumiista. Silloin sanotaan, että jäsen on ”puutunut”. Siitä aiheutuva omituinen tunne johtuu eetteriruumiin irtautumisesta. (Materialistinen ajatustapa voi tietysti tässäkin kieltää näkymättömän vaikutuksen näkyvässä ja väittää, että kaikki johtuu vain puristuksen aiheuttamasta fyysisestä häiriöstä.) Yliaistinen havainto voi tällaisessa tapauksessa todeta, miten vastaava eetteriruumiin osa irtautuu fyysisestä ruumiista. Jokin aivan poikkeuksellinen säikähdys tai muu vastaava tila voi vaikuttaa, että eetteriruumis suurelta osalta hetken ajaksi irtautuu fyysisestä ruumiista. Tällaista tapahtuu silloin, kun ihminen äkkiä huomaa olevansa kuolemanvaarassa, esimerkiksi hukkumaisillaan tai syöksymäisillään rotkoon. Tällaista

kokeneiden ihmisten kertomukset ovat lähellä totuutta, ja yliaistinen havainto voi ne vahvistaa. He sanovat, että heillä tällaisina hetkinä oli koko elämänsä edessään kuin suurena muistikuvana.

Monista esimerkeistä, joita tässä voitaisiin esittää, mainittakoon vain yksi, koska sen on kertonut henkilö, jonka ajatustapansa mukaan täytyy pitää pelkkänä mielikuvituksena kaikkea, mitä tällaisista asioista sanotaan. Sille joka jo on ottanut joitakin askeleita henkisen havainnon tiellä, on varsin hyödyllistä tutustua sellaisten henkilöiden kuvauksiin, jotka pitävät tällaista tiedettä mielikuvituksena. Näistä kuvauksista ei voida yhtä helposti väittää, että ne olisivat ennakkokäsitysten sanelemia. (Hengentutkijoiden tulisikin suuressa määrin ottaa oppia niiltä, jotka pitävät heidän pyrkimyksiään mielettömyytenä. Heidän ei tulisi välittää siitä, että he eivät saa näiden taholta mitään vastakaikua. Henkinen havainto ei itsessään tarvitse tällaisia tosiasioita tuloksiensa vahvistukseksi. Näiden viittausten tarkoituksena ei ole *todistaa* vaan valaista asiaa.) Eritäin etevä kriminaaliantropologi ja muillakin luonnontieteen aloilla merkittävä tutkija Moritz Benedict kertoo muistelmissaan, että hän ollessaan kerran uintimatalla hukkumaisillaan näki kuin yhtenä ainoana kuvana muistissaan koko elämänsä. Jos jotkut muut kertovat samantapaisessa tilanteessa nähneensä toisenlaisia kuvia, vieläpä sellaisia, joilla näennäisesti ei ole mitään yhteyttä heidän menneisiin kokemuksiinsa, se ei ole ristiriidassa edellä sanotun kanssa, sillä näin epätavallisessa tilassa syntyneiden kuvien suhde elämään – eetteriruumiin irtautuessa fyysisestä ruumiista – ei aina ole ilman muuta selvitettävissä. Vastaväitteeksi ei liioin kelpaa, että joku hukkumaisillaan ollut ei ole kokenut mitään tällaista. On muistettava, että näin voi tapahtua ainoastaan silloin, kun eetteriruumis on todella irtautunut fyysisestä ruumiista, mutta pysyy kuitenkin astraaliruumiin yhteydessä. Jos säikähdyksen vaikutuksesta myös eetteriruumiin ja astraaliruumiin välinen yhteys höltyy, tämä kokemus jää tulematta, koska ihminen silloin vaipuu kuvattoman unen täydelliseen tiedottomuuteen.

Mennyt elämä tulee heti kuoleman jälkeen näkyviin eräänlaisena muistojen kuvaelmana. Irtauduttuaan eetteriruumiista astraaliruumis jatkaa yksin matkaansa. Ei ole vaikea ymmärtää, että astraaliruumiiseen on jäänyt kaikki, niitä se omalla toiminnallaan on saavuttanut ollessaan fyysisessä ruumiissa. ”Minä” on muovannut tiettyyn mittaan henkiminän, elämänhengen ja henki-ihmisen. Sikäli kuin ne ovat kehittyneet, ne eivät ole olemassa ruumiin elimien vaan ”minän” ansiosta. Ja tämä ”minä” on olemus, joka ei tarvitse mitään ulkoisia havaintoelimiä. Se ei tarvitse niitä myöskään säilyttääkseen omanaan sellaista, minkä se on itseensä yhdistänyt. Voidaan kysyä: Miksi ei unessa havaita näitä kehittyneitä henkiminää, elämänhenkeä ja henki-ihmistä? Siksi, että ”minä” on syntymästä kuolemaan kytkeytynyt fyysiseen ruumiiseen. Vaikka se unen aikana onkin astraaliruumiin keralla fyysisen ruumiin ulkopuolella, se on kuitenkin kiinteässä yhteydessä tähän. Sillä astraaliruumiin toiminta suuntautuu fyysiseen ruumiiseen. Sen vuoksi jää ”minän” havaintokentäksi vain ulkoinen aistimaailma, eikä se siis pysty vastaanottamaan hengen ilmauksia välittömässä muodossa. Vasta kuolemassa nämä ilmaukset paljastuvat ”minälle”, koska se silloin on vapautunut yhteydestään fyysiseen ja eetteriruumiiseen. Toinen maailma voi kirkastua sielulle, kun se on irtautunut fyysisestä maailmasta, johon sen toiminta on sidottu elämän aikana. – Tietyistä syistä ei nytkään kaikki yhteys ulkoiseen aistimaailmaan katkea. Vielä ovat näet jäljellä sellaiset halut, jotka ylläpitävät tätä yhteyttä. Nämä halut ihmisessä syntyvät sen kautta, että hän on tietoinen ”minästään”, neljännestä olemuspuolestaan. Ne halut ja toiveet, jotka nousevat kolmesta alemmasta olemuspuolesta, voivat vaikuttaa vain ulkoisen maailman piirissä, ja kun nämä ruumiit ovat poissa, ne sammuvat. Näiden aiheuttaa ulkoinen ruumis. Se vaikenee niin pian kuin minä ei enää ole sen yhteydessä. Jos ”minällä” ei nyt olisi mitään muita haluja kuin ne, jotka ovat lähtöisin sen omasta henkisestä olemuksesta, se saisi kuoleman jälkeen täyden tyydytyksen

henkisestä maailmasta, johon se on joutunut. Mutta elämä on herättänyt siinä muitakin pyyteitä. Se on syyttänyt siinä halun sellaisiin nautintoihin, jotka, voi tyydyttää ainoastaan fyysisten elimien avulla, vaikka ne eivät olekaan peräisin näiden elimien olemuksesta. Eivät ainoastaan nuo kolme ruumista kaipaa tyydytystä fyysisen maailman kautta, vaan myös minä saa tässä maailmassa nautintoja, joiden kokemiseen ei henkisessä maailmassa ole minkäänlaista välinettä.

”Minällä” on elämässä kahdenlaisia toiveita. Sellaisia, jotka syntyvät ruumiillisista olemuspuolista ja ovat siis tyydytettävissä niiden avulla, mutta jotka häviävät näiden ruumiiden hajotessa. Lisäksi on sellaisia, jotka lähtevät ”minän” henkisestä luonnosta. Niin kauan kuin ”minä” elää ruumiillisissa verhoissaan, voidaan nämäkin tyydyttää ruumiin elimien avulla. Sillä ruumiin elimien ilmauksissa vaikuttaa piilevänä henkinen. Ja kaikesta, mitä aistit havaitsevat, ne vastaanottavat samalla henkistä. Tämä henkinen säilyy myös kuoleman jälkeen, vaikka toisessa muodossa. Kaikki henkinen, mitä ”minä” aistimaailmassa haluaa, jää sille, vaikka aistit ovat poissa. Ellei näihin kahteen toivelajiin liittyisi vielä kolmaskin, merkitsisi kuolema vain siirtymistä sellaisista haluista, jotka voidaan tyydyttää aistien avulla, sellaisiin, jotka saavat täyttymyksensä henkisen maailman ilmauksista. Tämä kolmas toivelaji on sellainen, jonka ”minä” on hankkinut eläessään aistimaailmassa ja tuntiessaan siitä mielihyvää, vaikka siinä ei ilmenekään mitään henkistä.

Alimmatkin nautinnot saattavat olla hengen ilmaisua. Nauttimalla ravintoa saavutetaan jotakin, minkä puutteessa henkinen ei tietyssä suhteessa voisi kehittyä. Mutta ”minä” voi ylittää tässä suhteessa välttämättömän nautinnon. Se voi haluta herkullista ruokaa siitä palveluksesta riippumatta, minkä ravinnon nauttiminen tekee hengelle. Näin tapahtuu muissakin suhteissa aistimaailmassa. Täten syntyy haluja, joita ei aistimaailmassa olisi milloinkaan esiintynyt, ellei ”minä” olisi jäsentynyt siihen. Mutta sellaiset halut eivät liioin

herää ”minän” henkisestä olemuksesta. Aistinautintoja ”minän” täytyy saada niin kauan kuin se elää ruumiissa, myös sikäli kuin se on henkinen. Sillä aistillisessa ilmenee henki, ja ”minä” ei nauti muuta kuin henkeä, kun se aistimaailmassa antautuu sellaiselle, jonka kautta hengen valo loistaa. Ja se jatkaa tämän valon nauttimista silloinkin, kun aistiminen ei enää ole se välittäjä, jonka kautta hengen säteet kulkevat.

Mutta sellaisia haluja, jotka eivät jo aistimaailmassa pyri henkiin, ei voida tyydyttää henkisessä maailmassa. Kuoleman jälkeen on tällaisten halujen tyydyttäminen mahdotonta. Hyvästä ruuasta voi nauttia vain niin kauan kuin on siihen tarvittavat fyysiset elimet: kitalaki, kieli ym. Fyysisen ruumiin puuttuessa ei näitä enää ole. Jos ”minä” vielä tuntee tällaisen nautinnon tarvetta, se täytyy jäädä tyydyttämättä. Sikäli kuin tämä nautinto on hengen mukaista, esiintyy sitä vain niin kauan kuin fyysiset elimet ovat olemassa. Mutta jos ”minä” on sen synnyttänyt palvelematta sillä henkeä, se jää haluksi, joka turhaan kaipaa tyydytystä. Mitä ihminen silloin tuntee, siitä voi saada käsityksen kuvittelemalla polttavaa janoa kärsivää vaeltajaa seudulla, missä ei ole saatavissa vettä. Näin tapahtuu, jos ”minässä” elää vielä haluja ulkoisen maailman nautintoihin, vaikka elimet, joiden avulla niitä voi tyydyttää, ovat hävinneet. Tämän polttavan janon, johon ”minän” kuoleman jälkeistä tilaa voidaan verrata, on ajateltava kasvavan äärimmilleen ja ulottuvan kaikkiin vielä jäljellä oleviin pyyteisiin, joiden tyydyttämiseen ei ole *mitään* mahdollisuutta.

Seuraavassa vaiheessa ”minän” on irtauduttava näistä ulkoisen maailman siteistä. ”Minän” on tässä suhteessa puhdistuttava ja vapauduttava. Siitä on karsittava kaikki ruumiillisuudesta johtuneet pyyteet, joilla ei ole kohdetta henkisessä maailmassa. Niin kuin tuli tarttuu esineeseen ja polttaa sen, niin hajoaa ja häviää tämän pyyteiden maailma kuoleman jälkeen. Näin avautuu näkymä siihen maailmaan, jota yliaistinen tieto nimittää ”hengen kuluttavaksi tuleksi”.

Tähän tuleen joutuu halu, joka on laadultaan aistillinen, mutta siten, että tämä aistillinen *ei* ole hengen ilmausta. Voi näyttää pelottavalta, että toiveen, jonka tyydyttämiseksi ovat tarpeen fyysiset elimet, täytyy kuoleman jälkeen muuttua toivottomuudeksi, halun, jonka vain aineellinen maailma täyttää, kidut tavaksi kaipaukseksi. Näin voi ajatella vain, kunnes oivaltaa, että toiveet ja halut, joihin kuoleman jälkeen ”kuluttava tuli” pystyy, eivät korkeammassa mielessä ole elämää edistäviä vaan elämää tuhoavia voimia. Sellaiset voimat kytkvät ”minän” aistimaailmaan lujemmin sitein kuin olisi tarpeen, jotta ”minä” ammentaisi siitä kaiken sen, mikä sille on hyödyksi. Aistimaailma on siinä piilevän henkisen ilmausta. ”Minä” ei voisi milloinkaan tulla osalliseksi hengestä siinä muodossa, missä se voi ilmetä ainoastaan ruumiillisten aistimien välityksellä, ellei se haluaisi käyttää näitä nauttiakseen henkisestä aistittavassa. ”Minä” etäännyy kuitenkin maailman todellisesta henkisyydestä siinä määrin kuin se haluaa aistimaailmasta sellaista, missä ei ole henkeä. Kun aistinautinto on hengen ilmausta, se merkitsee ”minän” *kasvamista*, kehittymistä. Nautinto, joka ei ole hengen ilmausta, köyhdyttää, autioittaa ”minää”. Jos tällainen halu tyydytetään aistimaailmassa, sen tuhoisa vaikutus jää ”minään”. Tämä tuhoisa vaikutus ei kuitenkaan tule näkyväksi ennen kuolemaa. Siksi saattaa tällaisten halujen tyydyttämisestä seuraava nautinto synnyttää uusia samankaltaisia pyyteitä elämän kuluessa. Ihminen ei kuitenkaan huomaa, että hän itse vetää ylleen ”kuluttavan tulen” vaipan. Kuoleman jälkeen tulee vain näkyväksi se, mikä häntä tosiasiassa ympäröi jo elämän aikana, ja samalla käy ilmi sen parantava vaikutus. Jos rakastaa toista ihmistä, ei kiinny häneen vain sen nojalla, mitä fyysiset aistit voivat kokea. Mutta vain tämä häviää kuolemassa näkyvistämme. Rakastamastamme ihmisestä tulee silloin näkyväksi juuri se, minkä havaitsemiseen fyysiset elimet olivat pelkästään välineenä. Ainoa, mikä estää tätä täyttävää havaitsemista, ovat sellaiset pyyteet, jotka voidaan tyydyttää vain fyysisten elimien avulla. Jos

nämä pyyteet eivät häviäisi, ei rakastettua ihmistä voisi kuoleman jälkeen lainkaan tietoisesti havaita. Tältä kannalta katsoen muuttuu se pelottava mielikuva, minkä voi saada kuolemanjälkeisten kokemusten kuvauksista, syvästi tyydyttäväksi ja lohdulliseksi.

Lähimmät kokemukset kuoleman jälkeen ovat toisessakin suhteessa erilaisia kuin elämän aikana. Puhdistuksen aikana ihminen elää tavallaan taaksepäin. Hän käy läpi vielä kerran kaiken, mitä syntymästään lähtien on elämänsä aikana kokenut. Hän lähtee välittömästi kuolemaansa edeltäneistä tapahtumista ja elää taaksepäin kulkien elämänsä uudelleen aina lapsuuteen saakka. Tällöin hänelle näyttäytyy henkisesti kaikki, mikä elämän aikana ei ole lähtenyt ”minän” henkisestä luonnosta. Mutta hän kokee tämän vastakkaisella tavalla. Henkilö, joka on kuollut esimerkiksi kuusikymmenvuotiaana ja joka neljäkymmenen ikäisenä on tuottanut toiselle ruumiillisia tai henkisiä kärsimyksiä, elää tämän tapahtuman uudelleen tullessaan kuolemanjälkeisessä kokemisessaan neljännen vuosikymmenensä kohdalle. Mutta nyt hän ei tunne sitä tyydytystä, minkä tuo teko tuotti hänelle hänen eläessään, vaan sen sijaan sen tuskan, minkä hän tuotti tuolle toiselle ihmiselle. Edellä esitetystä käy samalla ilmi, että ainoastaan sellaisia kuolemanjälkeisiä elämyksiä voidaan pitää tuskallisina, jotka johtuvat ”minän” pelkästään fyysiseen maailmaan kuuluvista haluista. Todellisuuudessa ”minä” tällaista halua tyydyttäessään ei vahingoita ainoastaan toista vaan myös itseään. Tämä vaurio jää vain elämän aikana näkymättömäksi. Kuoleman jälkeen paljastuu ”minälle” tämä tuhoisa halujen maailma. ”Minä” tuntee vetoa kohteeseen, joka herätti tämän halun, jotta ”kuluttava tuli” polttaisi sen pois samalla tavalla kuin se on syntynytkin.

Vasta kun ihminen taaksepäin kulkiessaan on saapunut syntymähetkeensä, on ”kuluttava tuli” hävittänyt kaikki tämänlaatuiset halut. Nyt ei mikään estä häntä täysin antautumasta henkiseen maailmaan. Hänelle alkaa uusi tila. Samoin kuin hän kuollessaan jätti

fyysisen ruumiinsa ja pian sen jälkeen eetteriruumiinsa, hajoaa nyt se astraaliruumiin osa, joka saattaa elää ainoastaan fyysisen maailman tietoisuudessa. Hengentiede puhuu siis kolmesta kuolleesta ruumiista, fyysisestä, eeterisestä ja astraalisesta. Voimme päätellä, milloin ihminen on irtautunut viimeisestä ruumiistaan tietäessämme, että puhdistus kestää suunnilleen kolmanneksen syntymän ja kuoleman välisestä elämästä. Kun myöhemmin tarkastellaan ihmisen elämänkulkua hengentieteen valossa, käy vasta selville mistä tämä johtuu. Hengentutkija havaitsee ympäröivässä maailmassa astraaliruumiita, jotka ihminen on jättänyt siirtyessään puhdistustulesta korkeampaan tilaan. Tämä on vastaavaa kuin fyysisesti kuolleiden ruumiiden näkeminen siellä, missä ihmisiä on elänyt.

Puhdistuksen jälkeen ”minä” joutuu täysin uuteen tietoisuustilaan. Kun ennen kuolemaa täytyi havaintojen virrata siihen ulkopäin, jotta ne tulisivat tietoisuuden piiriin, tulvii nyt ikään kuin sisältäpäin tietoisuuteen uusi havaintomaailma. Myös syntymän ja kuoleman välillä ”minä” elää tässä maailmassa, mutta se verhoutuu aistien ilmauksiin. Vain silloin, kun ”minä” sivuuttaa kaikki aistihavainnot ja havaitsee itsensä, näyttäytyy välittömässä muodossaan se, mikä muuten kätkeytyy aistimaailman verhon taakse. Niin kuin oman ”minän” havaitseminen ennen kuolemaa tapahtuu ihmisen sisimmässä, ilmenee kuoleman ja puhdistuksen jälkeen sisästä käsin henkinen maailma koko täyteydessään. Tämä tapahtuu oikeastaan heti eetteriruumiin irtauduttua, mutta sen eteen levittäytyy pimentävän pilven tavoin se halujen maailma, joka vielä suuntautuu ulkoista maailmaa kohti. Vaikuttaa siltä kuin henkisten elämysten maailmaan sekaantuisi mustia demonisia varjoja, jotka syntyvät ”kuluttavassa tulessa” palavista pyy teistä. Eivätkä nämä halut suinkaan ole pelkkiä varjoja vaan todellisia olentoja. Tämä käy ilmi heti kun ”minältä” ovat fyysiset elimet hävinneet ja se voi siten havaita sellaista, mikä on henkisen laatuista. Nämä olennot ovat kuin irvikuvia, karikatyyrejä siitä, mitä ihminen on aistiensa avulla oppinut

tuntemaan. Tästä puhdistustulen maailmasta täytyy hengentieteen sanoa, että sen kansoittavat olennot, joiden ulkomuoto voi olla henkisellemme silmälle kammottava ja tuskallinen. Niiden nautinto näyttää olevan tuhoaminen ja niiden halut suuntautuvat sellaiseen pahuuteen, jonka rinnalla aistimaailmassa esiintyvä paha tuntuu vähäpätöiseltä. Ihmisten tähän maailmaan tuomat edellä kuvatut halut näyttävät olevan näille olennoille eräänlaista ravintoa, josta ne saavat jatkuvasti uutta voimaa ja vahvistusta.

Tässä esitetty kuvaus yliaistisesta maailmasta voi tulla ymmärrettävämmäksi, jos ennakkoluulottomasti tarkastelee erästä eläinkunnan osaa. Mitä on henkisellemme katseelle julma, vaaniva susi? Mitä ilmaisee suden aistihavainto? Se ilmaisee sielun, joka elää tiettyssä halussa ja toimii sen pakottamana. Suden ulkoista hahmoa voidaan sanoa tietyn halun ruumiistumaksi. Ja vaikka ihmisellä ei olisi aistimia tämän hahmon havaitsemiseen, hänen täytyisi kuitenkin tajuta tällaisen olennon olemassaolo, kun sen halujen vaikutukset ilmenisivät näkymättömästi – kun silmällemme näkymättömänä ympärillämmme vaanisi olento, joka aiheuttaisi kaiken sen mitä näkyvä susi tekee. Nämä puhdistustulen olennot eivät ole aistitietoisuuden ulottuvilla, mutta niiden vaikutukset ovat ilmeiset: ”minä” turmeltaa, kun se antaa niille ravintoa. Nämä vaikutukset käyvät selvästi esiin silloin kun itsessään oikeutettu nautinto paisuu ylenmääräiseksi. Sen, mitä aistit havaitsevat, tulisi tyydyttää ”minää” vain sen verran kuin nautinto vastaa sen olemusta. Eläin haluaa ulkomailmasta vain sen, mitä sen kolme ruumista vaativat. Ihmisellä on korkeampia nautintoja, koska hänellä kolmen olemuspuolen lisäksi on neljäs, ”minä”. Mutta kun ”minä” haluaa sellaista tyydytystä, mikä ei ole tarpeen sen säilymisen ja kehityksen kannalta, vaan joka turmelee sen, ei tällainen halu voi olla lähtöisin noista kolmesta ruumiista eikä sen omasta luonnosta vaan olennoista, joiden todellinen hahmo jää aistein näkymättömäksi. Ne voivat kuitenkin lähestyä ”minän” korkeampaa luontoa ja herättää siinä haluja,

jotka eivät kuulu aistittavan piiriin mutta jotka voidaan tyydyttää vain aistittavan avulla. Tietyt olennot käyttävät ravinnokseen haluja, jotka ovat pahempaa laatua kuin eläimen himot, koska ne eivät kohdistu aistimaailmaan vaan tavallaan tarttuvat henkeen ja vetävät sen aistimaailmaan. Henkiselle katseelle tällaisten olentojen hahmo on rumempi ja vastenmielisempi kuin minkään eläimen. Eläimessä ruumiillistuvat vain sellaiset halut, jotka kohdistuvat aistittavaan. Mainittujen olentojen tuhoavat voimat ylittävät rajattomasti näkyvän eläinmaailman voimat. Henkisen tiedon täytyy tällä tavoin avartaa ihmisen katsetta näkemään maailma, jonka olennot tiettyssä mielessä ovat alempia kuin näkyvän maailman tuhoisimmat eläimet.

Läpäistyään kuoleman jälkeen tämän piirin ihminen joutuu laadultaan henkiseen maailmaan, joka herättää hänessä vain sellaista haluamista, minkä henki voi tyydyttää. Mutta täälläkin ihminen erottaa sen, mikä kuuluu hänen ”minäänsä”, siitä, mikä muodostaa ”minän” ympäristön – voisi myös sanoa sen henkisen ulkomaailman. Mitä hän tässä ympäristössä kokee, virtaa häneen samalla tavalla kuin häneen ruumiillisen elämän aikana virtasi oman ”minän” havainto. Kun siis ulkomaailma syntymän ja kuoleman välisen elämän aikana puhui hänelle ruumiin elinten välityksellä, tunkeutuu uuden ympäristön kieli suoraan ”minän” sisimpään. Ihmisen ympäristö ilmenee nyt olennoiksi, jotka ovat samanlaatuisia kuin hänen oma ”minänsä”, sillä vain ”minä” voi lähestyä toista ”minää”. Samalla tavalla kuin kivennäiset, kasvit ja eläimet ympäröivät ihmistä aistimaailmassa ja muodostavat tämän maailman, niin ympäröi ihmistä kuoleman jälkeen maailma, joka on koostunut henkistä laatua olevista olennoista.

Ihminen tuo kuitenkin tähän maailmaan mukanaan sellaista, mikä ei kuulu tähän ympäristöön – nimittäin sen, mitä ”minä” on kokenut aistimaailmassa. Tämä kokemusten summa ilmeni heti kuoleman jälkeen, eetteriruumiin ollessa vielä ”minän” yhteydessä,

laajana muistojen kuvasarjana. Eetteriruumis itse tosin irtautuu myöhemmin, mutta muistojen kuvasarjasta jää osa minän pysyväksi omaisuudeksi. Se mikä jää jäljelle, on kuin kaiken syntymän ja kuoleman välillä koetun ja eletyn yhteenveto, tiivistymä. Se on elämän henkinen tulos, sen hedelmä. Tämä tulos on henkistä laatua. Se sisältää kaiken sen henkisen, mikä on ilmennyt aistien välityksellä. Mutta se ei olisi voinut syntyä ilman aistimaailmassa vietettyä elämää. Tämän aistimaailman hedelmän ”minä” tuntee kuoleman jälkeen omaksi sisäiseksi maailmakseen. Sen hän vie kerallaan siihen maailmaan, jonka olennot ilmentävät itseään samalla tavalla kuin vain hänen ”minänsä” voi ilmetä itselleen hänen syvimmissä sisäisyydessään. Mutta niin kuin siemen, joka on tavallaan kasvin tiivistynyt tulos, voi kehittyä ainoastaan joutuessaan multa, samoin kehittyä sekin, minkä ”minä” tuo mukaan, kuin siemen, johon sen haltuunsa ottanut henkinen ympäristö vaikuttaa. Hengentiede voi tosin esittää vain kuvina, mitä tässä ”hengenmaassa” tapahtuu. Mutta nuo kuvat ovat sellaisia, että yliaistinen tietoisuus tajuaa ne todellisiksi seuratessaan näitä ilmiöitä.

Havainnollistaaksemme sen, mistä nyt on puhe, voimme ottaa vertauskohdaksi aistimaailman. Sillä vaikka se on täysin henkistä laatua, sillä on tietyssä suhteessa yhtäläisyyttä aistimaailman kanssa. Kuten jonkin esineen vaikuttaessa silmään näemme sen värin, niin kokee ”minä” hengenmaassa ikään kuin värinä sen, miten joku olento vaikuttaa siihen. Tämä elämys syntyy samalla tavalla kuin syntymän ja kuoleman välillä muodostuu ”minän” havainto ihmisen sisimmässä. Se ei tapahdu siten kuin valo lankeaisi ihmiseen ulkoapäin, vaan kuin toinen olento vaikuttaisi välittömästi minään ja aiheuttaisi värin mielikuvan. Siten ilmenevät kaikki ”minän” ympäristössä olevat olennot säteilevässä väriloistossa. Henkisen maailman värielämykset ovat tietenkin toisen luontoisia kuin fyysisen maailman värielämykset. Samaa on sanottava muistakin aistimaailman vaikutelmista. Eniten muistuttavat aistivaikutelmia

henkisen maailman äänet. Mitä enemmän ihminen eläytyy tähän maailmaan, sitä enemmän se muuttuu hänelle elämäksi äänissä ja soinnuissa. Hän ei kuitenkaan tajua näitä ääniä ulkoapäin itseensä virtaavina vaan voimana, joka virtaa hänen ”minänsä” kautta maailmaan. Ääni ilmenee hänelle samalla tavoin kuin hänen oma puheensa tai laulunsa aistimaailmassa. Henkisessä maailmassa hän vain tietää, että nämä hänen kauttaan virtaavat äänet ovat toisten olentojen sanomia, jotka hänestä leviävät maailmaan. Henkisessä maailmassa esiintyy vieläkin korkeampi ilmaisu muoto, kun ääni muuttuu ”hengen sanaksi”. Silloin ei minään virtaa ainoastaan toisen henkisen olennon elämänilmaus, vaan tämä toinen olento ilmaisee oman sisimpänsä ”minälle”. Ja kun ”henkinen sana” virtaa ”minän” kautta, silloin elää kaksi olentoa toisissaan ilman sitä erottavaa rajaa, mikä aistimaailmassa välttämättä on ihmisten välillä. Tällaista on ”minän” kanssakäyminen toisten olentojen kanssa kuoleman jälkeen.

Henkinen tietoisuus havaitsee hengenmaassa kolme eri aluetta, joita voi verrata aistimaailman kolmeen alueeseen. Ensimmäinen alue on tavallaan henkisen maailman ”mannermaa”, toinen alue on sen ”meret ja virrat” ja kolmas sen ”ilmakehä”. Mikä maan päällä kiteytyy fyysisiksi muodoiksi, niin että fyysiset elimet voivat sen havaita, sen henkinen olemus esiintyy ”hengenmaan” ensimmäisellä alueella. Esimerkiksi kristallista näkyy se voima, joka antaa sille muodon. Täällä ilmenee tavallaan sen vastakohta, mikä esiintyy aistimaailmassa. Tila, minkä kristallin kivimassa täyttää, näkyy täällä eräänlaisena tyhjiönä, jonka ympärillä havaitsee sen voiman, joka antaa kivelle muodon. Kiven aistimaailmassa näkyvän värin tajuaa vastavärinä. Punainen kivi näyttää hengenmaasta katsottuna vihertävältä, vihreä kivi punertavalta. Niin kuin kivet ja maamassat muodostavat aistimaailmaan kiinteän osan, mantereen, muodostavat edellä kuvatut hahmottumat henkisen maailman ”kiinteän maan”.

Kaikki aistimaailman elämä on henkisen maailman ”merialuetta”. Fyysinen silmä näkee elämän ilmaukset kasveissa, eläimissä ja ihmisissä. Henkinen silmä näkee elämän virtaavana olemuksena, joka meren ja virtojen tavoin levittäytyy yli hengenmaan. Osuvampaa on verrata sitä veren kiertokulkuun ruumiissa. Sillä meret ja virrat esiintyvät aistimaailmassa säännöttömästi jakautuneina, kun taas hengenmaassa elämän virtailu on tietyllä tavalla säännönmukaista ja muistuttaa siten verenkiertoa. Juuri tuon ”virtailevan elämän” voi samalla tajuta henkisinä sointuina.

Hengenmaan kolmas alue on sen ”ilmakehä”. Se mitä aistimaailmassa sanotaan tunnoksi, läpäisee hengen alueen samalla tavalla kuin maan päällä ilma. On kuviteltava eräänlaista virtailevien tunteiden merta. Kärsimys ja tuska, ilo ja riemu liikehtivät tällä alueella kuin tuuli ja myrsky maan ilmakehässä. Ajatelkaamme maan päällä tapahtuvaa taistelua. Siinä eivät ole vastakkain vain näkyvät ihmisolennot, vaan tunteet ovat tunteita, intohimot intohimoja vastassa. Tuskat täyttävät taistelukentän yhtä paljon kuin ihmisolennotkin. Kaikki, mikä siellä on intohimoa, tuskaa, voitonriemua, ei ole olemassa vain fyysisesti havaittavien vaikutuksin. Henkiselle tietoisuudelle ne esiintyvät hengenmaan ilmakehän tapahtumina. Tällainen tapahtuma on hengenmaassa kuin ukonilma fyysisessä maailmassa. Sen havaitsemista voisi verrata sanojen kuulemiseen fyysisessä maailmassa. Sen vuoksi sanotaankin: samoin kuin ilma ympäröi ja läpäisee maan olennot, niin myös ”hulmuavat henkiset sanat” ympäröivät hengenmaan olennot ja ilmiöt.

Henkisessä maailmassa on myös sellaista, mitä voisi verrata fyysisen maailman lämpöön ja valoon. Ajatusten maailma läpäisee kaiken samalla tavalla kuin lämpö läpäisee fyysiset kappaleet ja olennot. Täällä koetaan ajatukset eläviksi, itsenäisiksi olennoiksi. Se minkä ihminen fyysisessä ruumiissa tajuaa ajatuksena, on kuin hengenmaassa elävän ajatusolennon varjo. Kuvitelkaamme ihmisessä olevaa ajatusta hänestä erillisenä toimivana olentona, jolla

on oma sisäinen elämä, silloin meillä on heikko kuva siitä, mikä täyttää hengenmaan neljännen alueen. Ihmisen fyysisessä maailmassa syntymän ja kuoleman välillä tajuamat ajatukset ovat vain ajatusmaailman ilmauksia sellaisina kuin ne ruumiin välinein voivat muodostua. Mutta kaikki ihmisen ajatukset, jotka *rikastuttavat* fyysistä maailmaa, ovat lähtöisin tältä alueelta. Tällöin ei tarvitse ajatella ainoastaan suurten keksijöiden, nerokkaiden yksilöiden ideoita, vaan voi todeta että jokainen ihminen voi saada oivalluksia, jotka eivät ole kotoisin ulkomaailmasta vaan joiden avulla hän itse muuntaa ulkomaailmaa. Tunteet ja pyyteet, jotka saavat alkunsa ulkomaailmasta, kuuluvat hengenmaan kolmannelle alueelle. Mutta kaikki se, mikä elää sielussa siten että se tekee ihmisestä luovan olennon, joka vaikuttaa ympäristöönsä muovaten ja hedelmöittäen, ilmenee olennaisimmassa muodossaan henkisen maailman neljännellä alueella. – Viidennellä alueella ilmenee sellaista, mitä voi verrata fyysiseen valoon. Olennaisimmassa muodossaan se on ilmenevää *viisautta*. Olennot, jotka levittävät ympärilleen viisautta niin kuin aurinko valoaan fyysisille olennoille, kuuluvat tähän alueeseen. Mihin tämä viisauden valo osuu, sen oikea tarkoitus ja merkitys henkiselle maailmalle käy ilmi samalla tavalla kuin fyysisen olennon väri tulee näkyviin valon osuessa siihen. – On olemassa vieläkin korkeampia hengenmaan alueita, joista puhutaan myöhemmin.

Tähän maailmaan ”minä” astuu kuoleman jälkeen aistielämästä tuoduin tuloksin. Näihin tuloksiin liittyy lisäksi se astraaliruumiin osa, joka puhdistusajan lopussa on jäljellä. Vain se astraaliruumiin osa häviää, jonka halut ja toiveet ovat kuoleman jälkeen vielä suuntautuneet fyysiseen elämään. ”Minän” tulemista henkiseen maailmaan – kaiken sen kera, mitä se on saavuttanut aistimaailmassa – voisi verrata siemenen peittymiseen hedelmälliseen multaun. Samoin kuin siemen ottaa itseensä aineita ja voimia ympäristöstään kehittyäkseen uudeksi kasviksi, samoin on kehittyminen ja

kasvaminen olennaista henkiseen maailmaan istutetulle ”minälle”. – Siinä, mitä jokin elin aistii, piilee myös voima, joka on luonut tämän elimen. Silmä aistii valoa. Mutta ilman valoa ei olisi myöskään silmää. Pimeässä elävät olennot eivät kehitä minkäänlaista näköelintä. Siten on ruumiillinen ihminen muodostunut niistä voimista käsin, jotka sisältyvät siihen mitä ruumiillisten olemus puolten eri osien välityksellä voidaan havaita. Fyysinen ruumis rakentuu fyysisen maailman voimista, eetteriruumis elämänmaailman voimista, astraaliruumis on muodostunut astraalimaailmasta käsin. Tultuaan henkiseen maailmaan ”minä” kohtaa ne voimat, joita fyysinen havainto ei tavoita. Ensimmäisellä alueella tulevat näkyviksi ne henkiset olennot, jotka ovat rakentaneet hänen fyysisen ruumiinsa. Fyysisessä maailmassa ihminen ei havaitse mitään muuta kuin niiden henkisten voimien ilmennyksiä, jotka ovat luoneet hänenkin fyysisen ruumiinsa. Kuoleman jälkeen hän on näiden muotoavien voimien keskellä, jotka nyt näyttäytyvät hänelle omassa hahmossaan. Kulkiessaan toisen alueen kautta hän on niiden voimien keskellä, joista hänen eetteriruumiinsa rakentuu. Kolmannella alueella häntä kohti virtaavat ne voimat, joista hänen astraaliruumiinsa on lähtöisin. Myös henkisen maailman korkeammat alueet vuodattavat häneen voimia, joista hän syntymän ja kuoleman välisessä elämässä on koostunut.

Nämä henkisen maailman olennot toimivat nyt yhdessä sen kanssa, mitä ihminen on tuonut mukanaan edellisen elämänsä hedelmänä ja josta muodostuu uuden elämän aihe. Tämän yhteistyön tuloksena ihminen rakentuu uudelleen, aluksi henkisenä olentona. Unen aikana ovat fyysinen ruumis ja eetteriruumis edelleen olemassa. Astraaliruumis ja ”minä” ovat tosin niiden ulkopuolella, mutta kuitenkin yhteydessä niihin. Niitä virikkeitä, joita nämä unitilassa saavat, voidaan käyttää pelkästään elvyttämään valvetilan aikana kuluneita voimia. Mutta sen jälkeen kun fyysinen ruumis ja eetteriruumis ovat hävinneet ja kun puhdistuskauden jälkeen ovat

hävinneet myös fyysiseen suuntautuneet astraaliruumiin osat, vaikuttaa kaikki, mikä henkisestä maailmasta virtaa ”minään”, parantavasti ja uudestiluvosti.

Tietyn ajan kuluttua, mistä tässä kirjassa puhutaan myöhemmin, on ”minän” ympärille jäsentynyt astraaliruumis, joka jälleen voi elää sellaisessa eetteriruumiissa ja fyysisessä ruumiissa, jotka ovat ominaisia ihmiselle syntymän ja kuoleman välillä. Ihminen voi taas kulkea syntymän kautta ja saapua uuteen maiseen elämään, johon on jäsentynyt edellisen elämän hedelmä. Uuden astraaliruumiin muotoutumiseen saakka ihminen seuraa tätä uudelleen rakentumistaan. Koska henkisen maailman voimat eivät ilmene hänelle ulkoisten elinten välityksellä vaan sisältäpäin, kuten oma ”minämme” ilmenee meille tietoisuudessamme, hän saattaa havaita tämän itsensä rakentamisen niin kauan kuin hänen mielensä ei vielä ole suuntautunut ulkoiseen havaintomaailmaan. Mutta siitä lähtien, kun astraaliruumis on saanut uuden muodon, huomio suuntautuu ulospäin. Astraaliruumis pyrkii nyt jälleen ulkoiseen eetteriruumiiseen ja fyysiseen ruumiiseen. Se kääntyy pois sisäisistä havainnoista. Sen vuoksi seuraa nyt välitila, jolloin ihminen vajoaa tiedottomuuteen.

Tietoisuus voi herätä jälleen vasta fyysisessä maailmassa, kun fyysiseen havainnontekoon tarvittavat elimet ovat muodostuneet. Tähän aikaan, jolloin sisäisen havainnon valaisema tietoisuus häviää, alkaa uusi eetteriruumis jäsentyä astraaliruumiiseen, ja ihminen voi jälleen asettua fyysiseen ruumiiseen. Näihin molempiin tapahtumiin saattaisi osallistua tietoisesti vain sellainen ”minä”, joka olisi eetteri- ja fyysisessä ruumiissa kehittänyt elämänhengen ja henki-ihmisen luovia voimia. Niin kauan kuin ihminen ei ole näin pitkällä, täytyy häntä korkeampien olentojen johtaa tätä jäsentämistä. Nämä olennot ohjaavat astraaliruumiin jonkun ihmisparin luo, jotta hän voi saada vastaavan eetteriruumiin ja fyysisen ruumiin. Ennen eetteriruumiin liittymistä tapahtuu fyysiseen olemiseen

astuvalle ihmiselle hyvin merkittävää. Hän oli edellisessä elämässään hankkinut kehitystään haittaavia voimia, jotka tulivat ilmi hänen kerratessaan kuoleman jälkeen elämänsä kulun. Palatkaamme aikaisemmin mainitsemaamme esimerkkiin. Ihminen on edellisessä elämässään nelikymmenvuotiaana aiheuttanut vihoissaan toiselle ihmiselle kärsimyksiä. Kuoleman jälkeen tämä toiselle tuotettu kärsimys tulee häntä vastaan voimana, joka estää hänen ”minänsä” kehitystä. Ja samoin on kaikkien tämänlaatuisten elämäntapahtumien laita. Syntyessään jälleen fyysiseen elämään ”minä” kohtaa uudelleen nämä kehityksen esteet. Samalla tavalla kuin ”minällä” kuoleman jälkeen on vastassaan muistojen kuvasarja, ilmenee hänelle nyt tulevan elämän ennakkokuva. Jälleen ihminen näkee kuvasarjan, jossa ilmenevät kaikki esteet, jotka hänen on raivattava, jos hän haluaa kehittyä eteenpäin. Ja mitä hän tällöin näkee, tulee niiden voimien lähtökohdaksi, jotka ihmisen on otettava mukaansa elämään. Kuva kärsimyksestä, jonka hän on aiheuttanut toiselle, muuttuu voimaksi, joka herättää elämään astuvassa ”minässä” halun hyvittää tuo kärsimys. Edellinen elämä vaikuttaa siis määräävästi uuteen elämään. Uuden elämän teot ovat tiettyssä syy-yhteydessä edellisen elämän tekoihin. Tätä aikaisemman ja myöhemmän elämän välistä lainmukaista yhteyttä voimme sanoa *kohtalon laiksi*. Siitä käytetään myös itämaista nimitystä ”karma”.

Uuden ruumiin rakentaminen ei kuitenkaan ole ihmisen ainoa tehtävä kuoleman ja uuden syntymän välillä. Tämän rakentamisen aikana ihminen elää fyysisen maailman ulkopuolella, mutta tämän maailman kehitys jatkuu. Verraten lyhyen ajan kuluessa maan kasvat muuttuvat. Miltä näyttivät joitakin vuosituhansia sitten seudut, jotka nyt kuuluvat Saksaan? Kun ihminen saapuu uudelleen maan päälle, se ei milloinkaan ole samanlainen kuin hänen edellisen elämänsä aikana. Se on monin tavoin muuttunut. Tähän maan kasvojen muuttumiseen vaikuttavat myös henkiset voimat. Ne tulevat siitä maailmasta, jossa ihminen on kuolemansa jälkeen. Ja hänen

on itsensä osallistuttava tähän maan muuntamistyöhön. Hän voi tehdä sen vain korkeampien olentojen ohjaamana niin kauan kuin hän ei vielä ole kehittänyt itsessään elämänhenkeä ja henki-ihmistä ja siten saavuttanut selvää tietoisuutta hengen ja sen fyysisten ilmaistujen välisestä yhteydestä. Mutta hän on mukana työssä maan olosuhteiden muuttamiseksi. Voidaan sanoa, että ihmiset muuntavat kuoleman ja uuden syntymän välillä maan olosuhteita siten, että ne soveltuvat heissä itsessään tapahtuneeseen kehitykseen.

Tarkastellessamme jotakin seutua tiettyä ajankohtana ja jälleen hyvin paljon myöhemmin täysin muuttuneena, löydämme tämän muutoksen aiheuttaneet perimmäiset voimat vainajien piiristä. Tällä tavoin he ovat myös kuoleman ja uuden syntymän välillä yhteydessä maahan. Yliaistinen tietoisuus näkee kaiken fyysisen olevan hengen ilmausta. Fyysiseltä kannalta katsottuna johtuvat maapallon muutokset auringon valosta, ilmaston vaihdoksista ym. Yliaistiselta kannalta katsottuna vallitsee valonsäteessä, joka aurin-gosta virtaa kasvun, vainajien voima. Tällainen havainto osoittaa, miten vainajat työskentelevät maan muuntamiseksi. Ihminen ei kuoleman jälkeen suuntaudu pelkästään itseensä, ei ainoastaan uuden maisen elämänsä valmisteluun. Hänet on kutsuttu työskentelemään henkisesti myös ulkoisessa maailmassa, samoin kuin hänen syntymän ja kuoleman välillä on työskenneltävä fyysisesti.

Mutta ihmisen elämä ei vaikuta ainoastaan henkisestä maailmasta fyysisen maailman olosuhteisiin, vaan myös fyysisessä maailmassa tapahtuva toiminta vaikuttaa vuorostaan henkiseen maailmaan. Voimme esimerkin avulla havainnollistaa, mitä tässä suhteessa tapahtuu. Äidin ja lapsen välillä on rakkauden side. Tämä keskinäinen vetovoima perustuu aistimaailman voimiin. Mutta aikaa myöten tämä rakkaus muuttuu. Aistillinen side tulee yhä henkisemmäksi. Ja tällä henkisellä siteellä ei ole merkitystä ainoastaan fyysisessä maailmassa vaan myös henkisessä. Samoin on muidenkin suhteiden laita. Sillä se, mitä henkiset olennot fyysisessä maailmassa

tekevät, säilyy henkisessä maailmassa. Ystävät, jotka ovat kiintyneet toisiinsa, kuuluvat yhteen myös henkisessä maailmassa. Ja vapauduttuaan ruumiistaan he ovat vielä paljon läheisemmässä suhteessa toisiinsa kuin fyysisessä elämässä. Sillä henkinä heidän kanssakäymisensä on samanlaista kuin henkisten olentojen, jotka edellä kuvatulla tavalla sisimpänsä kautta ilmaisevat itsensä toisilleen. Ja side, joka on muodostunut kahden ihmisen välille, vie heidät yhteen uudessakin elämässä. Sanan todellisimmassa merkityksessä voidaan siis sanoa, että ihmiset löytävät toisensa kuoleman jälkeen.

Mitä ihmiselle on tapahtunut syntymästä kuolemaan ja siitä jälleen uuteen syntymään, toistuu. Ihminen palaa aina uudelleen takaisin maan päälle, kun fyysisen elämän hedelmä on kypsynyt henkisessä maailmassa. Mutta tämä toistuminen ei ole ilman alkua ja loppua, vaan ihminen on kerran siirtynyt toisenlaisista olemassaolon muodoista nykyiseen, siirtyäkseen tulevaisuudessa jälleen uuteen olemassaolon tilaan. Käsityksen näistä siirtymävaiheista voimme saada, kun myöhemmin kuvaamme maailmankaikkeuden kehitystä ihmisen kehityksen yhteydessä.

Kuoleman ja uuden syntymän väliset tapahtumat ovat aistihavainnolle luonnollisesti vieläkin saavuttamattomampia kuin se henkinen, mikä on näkyvän taustalla syntymän ja kuoleman välillä. Aistihavainto voi tästä henkisen maailman puolesta nähdä vain ne vaikutukset, jotka ilmenevät fyysisessä maailmassa. Herää kysymys, voiko ihminen tuoda mukanaan fyysiseen maailmaan mitään siitä, mitä hengentiede kertoo kuoleman ja uuden syntymän välisistä kokemuksista.

Kun joku löytää simpukankuoren, jossa ei ole jälkeäkään eläimestä, hän tietää, että kuoren on saanut aikaan eläin, eikä luule sitä vain fyysisten voimien rakentamaksi. Samoin voi huomioidessaan toista ihmistä havaita sellaista, mikä ei voi olla lähtöisin *tästä* elämästä ja mikä järjellisesti ajatellen selittyy vain sillä, mistä

hengentiede puhuu. Tällä tavoin voivat jo ajattelevan tarkastelun perusteella näkyvien seurausten näkymättömät syyt käydä ymmärrettäviksi. Ja jos tarkastelee elämää täysin ennakkoluulottomasti, voi jokainen uusi havainto vahvistaa tämän oikeaksi. On vain löydettävä oikea näkökohta, miltä elämässä ilmeneviä vaikutuksia tarkastellaan. Missä ovat esimerkiksi vaikutukset siitä, mitä ihminen henkisen tiedon mukaan kokee puhdistusaikana? Miten ilmenevät seuraukset puhdistusajan jälkeisistä täysin henkisellä alueella koe-
tuista elämyksistä?

Vakavalle, syvälliselle elämäntarkastelulle tarjoutuu tässä suhteessa runsaasti ongelmia. Voi nähdä jonkun ihmisen syntyvän köyhyyteen ja kurjuuteen, vieläpä hengenlahjoiltaan vajavaisena. Näyttää siltä kuin hän olisi jo ennalta määrätty sangen surkeaan elämään. Toinen joutuu jo olemassaolonsa ensi hetkestä hellien käsien ja sydänten hoivaamaksi. Hänessä kehittyy loistavia kykyjä, hänellä on edellytyksiä hedelmälliseen, tyydyttävään elämään.

Tällaisiin kysymyksiin voi suhtautua kahdella tavalla. Toinen katsomustapa pysyttelee siinä, mitä aistit voivat havaita ja aisteihin sidottu äly voi käsittää. Jos toinen ihminen syntyy onneen, toinen onnettomuuteen, ei se ole näin ajattelevalla mikään ongelma. Vaikka hän ei tahtoisikaan käyttää sanaa ”sattuma”, hän ei kuitenkaan halua edellyttää mitään lainmukaisia yhteyksiä, jotka saisivat tällaista aikaan. Ja mitä lahjoihin ja taipumuksiin tulee, tällainen käsitystapa selittäisi niiden johtuneen ”periyymisestä” vanhemmilta, isovanhemmilta jne. Ei myönnetä, että syyt olisi etsittävä henkisistä tapahtumista, jotka ihminen – esivanhempien periyymisketjun ulkopuolella – on ennen syntymäänsä kokenut ja joiden kuluessa hänen taipumuksensa ja lahjansa ovat muovautuneet. Toista ajatustapaa tällainen käsitys ei tyydytä. Se sanoo: Eihän näkyvässä maailmassa tietyssä paikassa ja tietyssä ympäristössä tapahdu mitään, millä emme edellyttäisi olevan syynsä. Vaikka ihmiset eivät ehkä monissa tapauksissa ole vielä selvittäneet noita syitä, ne ovat

silti olemassa. Alppikukka ei kasva tasangolla. Sen luonnossa on jotakin, mikä johtaa sen alppiseudulle. Samoin täytyy ihmisessä olla jotakin, mikä saa hänet syntymään määrätystä ympäristöstä. Fyysisessä maailmassa ilmenevät syyt eivät riitä. Syvemmin ajattelevasta tämä tuntuisi samalta kuin jos ihmisen lyödessä toista sen selitettäisiin johtuvan vain käden mekaanisesta liikkeestä. – Yhtä vähän tyydyttää tällaista ajatustapaa taipumusten ja lahjakkuuden selittäminen pelkästään ”perinnöllisyyden” pohjalta. Voidaan tosin todeta, miten tietyt taipumukset esiintyvät suvuissa. Kaksi ja puoli vuosisataa esiintyivät musikaaliset taipumukset *Bach*-suvussa. *Bernoullin* suvusta syntyi kahdeksan matemaatikkoa. Vaikka eräät heistä oli määrätty kokonaan toisille aloille, ”perityt” taipumukset johtivat heidät kuitenkin suvun ammattiin. Tutkittaessa perusteellisesti jonkun henkilön esivanhempien sarjaa saattaa käydä ilmi, miten tämän henkilön lahjakkuus tavalla tai toisella näyttäytyy esivanhemmissa ja että se niin muodoin olisi vain perittyjen taipumusten yhteistulos. Toisen ajatustavan kannattaja ei tietenkään jätä ottamatta huomioon tällaisia tosiseikkoja. Mutta *hänelle* ne eivät voi merkitä samaa kuin sellaiselle, joka selityksessään haluaa nojautua ainoastaan aistimaailman ilmiöihin. Hän huomauttaa, että perityt taipumukset voivat yhtä vähän itsestään koostua kokonaispersoonallisuudeksi kuin kellon metalliosat voivat itsestään rakentua kelloksi. Ja jos väitetään, että vanhempien yhteisvaikutus saattaa aiheuttaa taipumusten kokonaisuuden, siis tavallaan esittää kellosepän osaa, niin hän vastaa: Katselkaa ennakkoluulottomasti sitä täydellisesti *uutta*, mikä esiintyy jokaisen lapsen persoonallisuudessa. Se ei voi olla peräisin vanhemmilta, koska heissä ei sitä sellaisena ole.

Epäselvä ajattelu voi saada paljon sekavuutta aikaan tällä alalla. Pahinta on, jos ensin mainitun asenteen edustajat leimaavat toiset ”varmojen tosiasioiden” vastustajiksi. Näiden tarkoitus ei kuitenkaan ole kieltää tällaisten tosiasioiden merkitystä. He myöntävät

täysin, että tietyt henkiset taipumukset voivat jatkua jossakin suvussa ja että sellaiset taipumukset yhdistyneinä voivat tehdä jostakin jälkeläisestä huomattavan persoonallisuuden. He voivat myös olla samaa mieltä, kun sanotaan, että sellaisen suvun merkittävin nimi harvoin on sen alussa vaan useimmiten lopussa. Mutta heidän täytyy muodostaa tästä toisenlaisia ajatuksia kuin ne, jotka tahtovat pysytellä pelkissä aistittavissa tosiasioissa. Näille voidaan sanoa: Tietenkin ihmisessä ilmenee ominaisuuksia esivanhemmiltaan, sillä se sielullishenkinen, joka syntymässä astuu uuteen elämään, rakentaa ruumiillisuutensa siitä, mitä perinnöllisyys voi sille antaa. Tällä ei ole sanottu muuta kuin että olennossa on sen aineen ominaisuuksia, johon se on uppoutunut. Voimme käyttää vertausta, joka ehkä on kovin arkinen, mutta jonka osuvuutta ennakkoluulottomasti ajatteleva ei kiellä: se että ihmisolento ilmenee verhoutuneena esivanhempiansa ominaisuuksiin, todistaa hänen persoonallisten ominaisuuksiensa alkuperästä yhtä vähän kuin hänen sisäisestä luonnostaan todistaa se, että kastuu pudottuaan veteen. Ja edelleen voidaan sanoa: Kun suvun huomattavin nimi on sukupolvisarjan lopussa, se osoittaa vain, että nimen kantaja on tarvinnut tätä perinnöllisyyttä rakentaakseen sellaisen ruumiin, joka oli hänelle välttämätön hänen kokonaispersoonallisuutensa kehittymiseen. Mutta se ei todista vähääkään, että itse persoonallisuus olisi ”peritty” – terveille logiikalle se todistaa suorastaan päinvastaista. Jos nimittäin omakohtaiset lahjat periytyisivät, niiden täytyisi ilmetä sukupolvisarjan alussa ja sieltä periytyä jälkeläisille. Koska ne kuitenkin ovat lopussa, se osoittaa, että ne eivät periydy.

Myös ne, jotka puhuvat henkisistä syy-yhteyksistä elämässä, voivat saada aikaan yhtä paljon sekavuutta. Usein puhutaan liian ylimalkaisesti, liian epämääräisesti. Monien henkistä maailmaa koskevien väitteiden sisältö on samanlainen kuin jos joku sanoisi: Kellon metalliosat eivät voi liittyä sillä tavoin yhteen, että osoittimet sen ansiosta liikkuvat, täytyy siis olla jotain henkistä, joka

liikuttaa niitä. Tähän voidaan aiheellisesti sanoa: En välitä sellaisista ”mystisistä” olennoista, jotka liikuttavat osoittimia. Haluan oppia tuntemaan ne mekaaniset yhteydet, jotka saavat aikaan osoittimien liikkeen. – Ei riitä sen tietäminen, että jonkin mekaanisen laitteen, esimerkiksi kellon takana on henkistä (kelloseppä), vaan tärkeätä on oppia tuntemaan ne kellosepän ajatukset, jotka *johtivat* kellon valmistamiseen. Nämä ajatukset voi löytää tuosta koneistosta.

Haaveilu henkisistä asioista aiheuttaa pelkästään sekaannusta. Vastustajat ovatkin oikeassa sanoessaan, että ylimalkainen puhe henkisistä asioista ei vähääkään edistä tosiasioiden ymmärtämistä. Tällaiset vastustajat voivat tosin sanoa samaa hengentieteen *täsmällisistäkin* väitteistä. Hengentiede osoittaa, miten henkisten syiden seuraukset ilmenevät näkyvässä elämässä.

Myös vastustaja voisi kerran olettaa, että olisi totta, mitä henkinen tutkimus havaintojensa perusteella väittää todenneensa – että ihminen on kuolemansa jälkeen elänyt puhdistuskauden ja silloin sielullisesti kokenut, millainen este hänen kehitystiellään on tietty teko, jonka hän on tehnyt edellisessä elämässään. Tämän kokiessaan hänessä heräsi halu korjata tämän teon seuraukset. Tämän halun hän tuo mukanaan uuteen elämään, ja se muodostaa sellaisen voiman hänen olemuksessaan, että se sijoittaa hänet paikalle, josta käsin korjaaminen on mahdollista. Kun tarkastelee tällaisia vaitoja kokonaisuutena, löytää syyn siihen, miksi ihminen syntyy ja hakeutuu tiettyyn ympäristöön.

Samaa voi sanoa toisestakin olettamuksesta. Olettakaamme hengentieteen olevan oikeassa väittäessään, että kuluneen elämän hedelmät jäsentyvät ihmisen henkiseen ytimeen ja että henkisesä maailmassa, jossa ihminen elää kuoleman ja uuden syntymän välillä, nämä hedelmät kypsyvät seuraavan elämän taipumuksiksi ja kyvyiksi, edellisen elämän saavutusten seurauksina. – Jos tällaisista edellytyksistä tarkastelee ennakkoluulottomasti elämää, voi tunnustaa kaikkien aistittavien tosiasioiden täyden merkityksen,

samalla käy ymmärrettäväksi myös kaikki sellainen, minkä pelkäänsään aistittaviin tosiseikkoihin pitäytyvälle täytyy jäädä käsittämättömäksi. Ennen muuta häviää sen kaltainen epäjohdonmukaisuus, mistä aikaisemmin oli puhe: koska sukupolvisarjan merkitsevin nimi on sen lopussa, täytyy sen kantajan olla perinyt lahjakkuutensa. Hengentieteen kuvaamat henkiset tosiasiat tekevät elämän loogisesti ymmärrettäväksi.

Tunnollinen totuudenetsijä, joka ilman omakohtaisia kokemuksia henkisestä maailmasta haluaa perehtyä sen tosiasioihin, voi esittää vielä erään vastaväitteen. Voidaan nimittäin huomauttaa, ettei ole luvallista olettaa mitään vain siitä syystä, että siten voi selittää muuten selittämätöntä. Tällainen vastaväite on merkitykseltön sellaiselle, joka tuntee vastaavat tosiasiat henkisen kokemuksen perusteella. Tämän kirjan myöhemmissä osissa kuvataan tietä, jota kulkien voi omakohtaisesti tutustua tässä esitettyihin tosiasioihin ja niiden henkisiin syy-yhteyksiin. Mutta sellaiselle, joka ei halua astua mainitulle tielle, on tämä vastaväite merkityksellinen. Mitä sen suhteen voidaan sanoa, on arvokasta myös sille, joka on päättänyt lähteä mainitulle tielle. – On täysin oikein olla olettamatta mitään vain siitä syystä, että siten voidaan selittää muuten selittämätöntä. Mutta mainittujen henkisten tosiasioiden suhteen asianlaita on toinen. Niihin syventymisellä ei ole vain se seuraus, että elämä käy ymmärrettäväksi, vaan ihminen kokee itsessään vielä muutakin.

Kuvitelkaamme seuraava tapaus. Ihmiselle sattuu tuskallinen tapahtuma. Hän voi suhtautua siihen kahdella tavalla. Hän voi kokea tapauksen vain tuskaa tuottavana ja antautua tämän tuskallisen tunteen valtaan. Mutta hän voi suhtautua toisellakin tavalla. Hän saattaa sanoa: tosiasiaassa olen itse aikaisemmassa elämässäni luonut voiman, joka on tuonut tielleni tämän tapahtuman. Todelisuudessa olen itse aiheuttanut sen itselleni. Ja hän voi nyt herättää itsessään kaikki tunteet, jotka syntyvät tällaisesta ajatuksesta. Tällaiseen ajatukseen on syvennyttävä mitä vakavimmin, jotta sillä

olisi seurauksia tunne-elämässämme. Näitä seurauksia voidaan parhaiten kuvata vertauksen avulla. Olettakaamme, että kaksi henkilöä saavat kumpikin lakkatangon käteensä. Toinen miettii tangon ”sisäistä luonnetta”. Nämä mietteet saattavat olla hyvin älykkäitä. Ellei tämä ”sisäinen luonne” millään tavalla ilmene, toinen voi sanoa hänelle, että ne ovat mielikuvitusta. Toinen taas hankaa lakkatankoa kankaankappaleella, ja silloin ilmenee, että tanko vetää puoleensa pieniä ainehiukkasia. On oleellinen ero näiden henkilöiden ajatusten välillä. Ensimmäisen ajatukset eivät johtaneet mihinkään tosiasialliseen tulokseen, mutta toisen ajatukset saivat esiin havaittavan voiman. – Samoin on laita ihmisen oivaltaessa, että hän on itse edellisessä elämässä juurruttanut itseensä voiman, joka vie hänet tiettyä tapahtumaa kohti. Tämä ajatus herättää hänessä todellisen voiman, jonka ansiosta hän voi kohdata tuon tapahtuman aivan toisella tavalla kuin jos hänellä ei olisi ollut tätä ajatusta. Hänelle selviää tapahtuman välttämättömyys. Muuten hän olisi pitänyt sitä vain sattumana. Ja hän tajuaa välittömästi: ajatukseni oli oikea, koska sen voimasta minulle paljastui tämä tosiasia.

Yhä uudelleen toistettuina tällaiset sisäiset toiminnat tuottavat tietyn sisäisen voiman ja niiden hedelmällisyys osoittaa, että ne ovat oikeita. Tämä käy vähitellen selvästi ilmi. Ne vaikuttavat henkisesti, sielullisesti, vieläpä fyysisestikin tervehdyttävästi ja elämää edistävästi. Ihminen havaitsee, että hän suhtautuu oikealla tavalla elämänsä yhteyksiin. Tällainen tieto tekee ihmisen sielullisesti vahvemmaksi. Varmuuden henkisistä syy-yhteyksistä voi ihminen tosin vain omassa sisäisessä elämässään hankkia. On luonnollista, että sellaiseen, mikä niin kokonaan kuuluu ihmisen sisimmän olemuksen yhteyteen, voi ainoastaan sisäinen elämys antaa vahvistuksen. Mutta tie, jolla tämän kokemuksen voi saavuttaa, on yhteinen kaikille ihmisille.

Edellä kuvatun kaltaisten ajatusten elämää edistävä voima on – tietenkin yliaistisia havaintoja lukuun ottamatta – ennakkoloolottomalle ajattelulle todistus niiden puolesta. Muutkin perustelut

ovat tietenkin merkittäviä, mutta niihin voidaan aina esittää vastaväitteitä. Jos on oppinut tarkastelemaan ilmiöitä ennakkoluulottomasti, on esimerkiksi ihmisen kasvatettavuus eräs todiste siitä, että ihmisessä henkinen olemus pyrkii toteutumaan ruumiillisissa verkoissa. Eläimellä esiintyvät sen olennaiset kyvyt ja ominaisuudet aivan määrättyllä tavalla jo syntymässä. Tämä osoittaa, miten se on perinnöllisyyden määräämä ja kehittyy ulkomaailman vaikutuksesta. Kananpoika suorittaa syntymästään lähtien elintoimintojaan määrättyllä tavalla. Mutta ihmisen kohdalla kasvatus asettuu hänen sisäisen elämänsä kanssa suhteeseen, mikä voi olla riippumaton hänen perinnöllisyydestään. Ja hänelle on mahdollista omaksua näitä ulkopuolisia vaikutteita. Kasvattaja tietää, että ihmisen sisäisten voimien täytyy tulla ulkoisia vaikutteita vastaan, muuten on kaikki koulutus ja kasvatus merkityksetöntä. Ennakkoluuloton kasvattaja näkee jopa sangen selvästi rajan perittyjen taipumusten ja niiden sisäisten voimien välillä, jotka kuultavat näiden taipumusten läpi ja ovat peräisin edellisistä elämästä. Tällaisista tosiasioista ei tosin voida esittää yhtä ”painavia” todisteita kuin eräistä fysiikan tosiasioista vaa’an avulla. Mutta ne ovatkin elämän sisäisiä tosiasioita. Jos ihmisellä on niihin tajua, ne ovat hänelle jopa vakuuttavampiakin kuin kouriintuntuva todellisuus. Se että eläimiäkin voidaan kouluttaa ei ole mikään vastaväite sille, joka pystyy näkemään asian ytimen. Puhumatta siitä, että maailmassa esiintyy aina välimuotoja, eivät eläimen koulutuksen tulokset sulaudu läheskään samalla tavalla sen olemukseen kuin ihmisellä. Väitetään että ihmisten kotieläimille opettamat taidot jopa periytyvät, vaikuttavat siis lajinomaisesti, eivät yksilöllisesti. Darwin kertoo, että koirat voivat noutaa heitetyn esineen, vaikka niitä ei ole siihen opetettu eivätkä ne ole ennen nähneet sellaista. Kuka väittäisi sellaista ihmisen kasvatuksesta?

Eräät ajattelijat ovat havaintojensa perusteella ylittäneet sen käsityksen, että ihminen olisi pelkästään ulkoisten, perittyjen voimien tulos. He ovat päässeet oivallukseen, että ruumiillista olemassaoloa

on edeltänyt ja muodostanut henkinen olemus, ihmisen yksilöllisyys. Mutta monet näistäkään ajattelijoina eivät ole voineet käsittää, että ihmisyksilöllisyydellä on toistuvia maisia elämiä ja että niiden välisessä edellisen elämän hedelmät ovat vaikuttavia voimia. Eräs näistä ajattelijoina on Immanuel Hermann Fichte, suuren Fichten poika. Hän on teoksessaan ”Antropologie” tiivistänyt havaintonsa seuraavaksi väitteeksi: ”Vanhemmat eivät ole varsinaisessa mielessä lapsen luojia. He antavat lapselle orgaanisen aineen, eivätkä vain sitä, vaan myös tietyn sielullisen puolen, joka ilmenee mm. temperamenttina, luonteenlaatuna ja tietynä viettirakenteena. Näiden yhteinen lähde on ”*fantasia*” laajemmassa, edellä osoitetussa merkityksessä. Kaikissa näissä persoonallisuuden aineksissa on havaittavissa vanhempien perinnöllisyyden yhdistelmä. On siksi täysin perusteltua pitää näitä ominaisuuksia suvunjatkamisprosessin tuloksena, varsinkin koska käsityksemme mukaan tämä on todellinen sielullinen tapahtuma. Mutta tästä puuttuu vielä persoonallisuuden varsinainen, lopullinen keskipiste, sillä syvällisempi havainto osoittaa, että myös nämä sielulliset ominaisuudet ovat vain verho ja *väliskappale*, jota ihmisen varsinaiset henkiset taipumukset käyttävät ja joka pystyy joko edistämään tai estämään niiden kehittymistä, eivät milloinkaan niitä luomaan.” Ja myöhemmin hän sanoo: ”*Jokainen* on ollut ennen syntymää olemassa henkisenä perusmuotona, sillä henkisesti ei ainoakaan yksilö ole toisen kaltainen, yhtä vähän kuin jokin *eläinlaji* on muiden lajien kaltainen.”

Nämä ajatukset menevät vain niin pitkälle, että myönnetään henkisen olemuksen ilmenevän ihmisruumiissa. Mutta koska sen muotoavia voimia ei johdeta edellisten elämien luomista edellytyksistä, täytyisi joka kerta persoonallisuuden muodostuessa tällaisen henkisen olemuksen syntyä jumalallisesta alkuperustasta. Mutta tässä tapauksessa ei olisi mahdollista selittää sitä sukulaisuutta, mikä vallitsee ihmisen sisimmästä kehkeytyvien taipumusten ja

sen välillä, mitä hän ulkoisesta ympäristöstä elämän aikana kohtaa. Ihmisen sisimmän olemuksen, joka kaikilla ihmisillä olisi lähtöisin jumalallisesta alkuperustasta, täytyisi olla täysin vieras sille, mikä häntä elämässä kohtaa. Mutta tosiasiaa ihmisen sisäinen olemus on jo ollut ulkoisen yhteydessä, koska se ei elä siinä ensimmäistä kertaa. Ennakkoluuloton kasvattaja voi tehdä havainnon: opetan kasvatilleni maisen elämän saavutuksista sellaista, mikä tosin on vierasta hänen perityille ominaisuuksilleen, mutta minkä hän kuitenkin kokee niin kuin hän olisi itse ollut mukana työssä, jonka tuloksia nämä saavutukset ovat. Vain toistuvat maanelämät yhdessä niiden tosiasioiden kanssa, joita henkinen tutkimus esittää elämien välisestä henkisestä tilasta, antaa nykyajan ihmiselle tyydyttävän selityksen elämästä. – Sanomme nimenomaan ”nykyajan” ihmiselle. Sillä henkinen tutkimus osoittaa, että maisten elämien kiertokulku on kerran alkanut ja että siihen aikaan olosuhteet olivat toisenlaiset kuin nykyaikana ruumiillisiin verhoihin astuvalle ihmisen henkelle olemukselle. Seuraavissa luvuissa käsitellään tätä ihmisolennon alkutilaa. Kun hengentieteen tulosten pohjalta osoitetaan, millä tavoin ihminen on maankehityksen yhteydessä saanut nykyisen muotonsa, voidaan myös tarkemmin kuvata, miten ihmisen henkinen ydin yliaistisesta maailmasta asettuu ruumiillisiin verhoihin ja miten muodostuu henkinen syiden laki, ”ihmisen kohtalo”.

